

Nr 15

Socialförsäkringsutskottets betänkande med anledning av propositionen 1975:97 angående rörlig pensionsålder m. m. jämte motioner**Propositionen**

I propositionen 1975:97 har regeringen (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om delpensionsförsäkring,
3. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
4. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
5. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
6. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd.

I propositionen läggs fram förslag om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. De nya reglerna om rörlig pensionsålder föreslås träda i kraft samtidigt med sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år den 1 juli 1976.

De i propositionen framlagda förslagen ger olika möjligheter att förlägga tidpunkten för pensioneringen till mellan 60 och 70 års ålder. Det föreslagna systemet för en rörlig pensionsålder innefattar följande tre förmånsformer. 1) förtidspension från folkpensioneringen och ATP, 2) förtida och uppskjutet uttag av hel eller halv ålderspension från folkpensioneringen och ATP, 3) en helt ny pensionsförsäkring för delpension i kombination med deltidarbete.

Den som av medicinska eller arbetsmarknadsmässiga skäl inte kan arbeta fram till den allmänna pensionsåldern vid 65 år skall liksom nu kunna få förtidspension från folkpensioneringen och ATP. Förtidspension på dessa grunder skall efter individuell prövning kunna utgå mellan 60 och 65 års ålder. Pensionsnivån är i sådant fall densamma som ålderspensionen från folkpensioneringen och ATP vid 65 års ålder.

Förtida uttag av ålderspension från folkpensioneringen och ATP föreslås kunna ske från 60 års ålder och avse hela eller halva pensionen. Uttaget av hel eller halv ålderspension kan också uppskjutas till mellan 65 och 70 års ålder. Den del av pensionen som tas ut i förtid eller skjuts upp omräknas efter i princip försäkringsmässiga grunder för hela pensionstiden. Vid förtida uttag innebär detta en bestående reduktion av pensionen med 0,5 % för varje månad som pension utgår före 65 års ålder. Vid uppskjutet uttag sker på motsvarande sätt en bestående uppräknings med 0,6 % för

varje månad som pension inte utgår mellan 65 och 70 års ålder. Pensionspoäng för ATP skall kunna tjänas in för förvärvsarbete samtidigt med förtida uttag av halv ålderspension. En nuvarande spärr mot upprepade framställningar om förtida eller uppskjutet uttag av ålderspension föreslås slopad. För den som med uppskjutet pensionsuttag fortsätter att förvärvsarbete efter den allmänna pensionsåldern förstärks skyddet från sjukförsäkringen.

Som en nyhet i pensionssystemet föreslås lagstiftning om pensionsförsäkring för delpension vid övergång till deltidarbete. Den nya delpensionen knyts till arbetsanställning på deltid och kan därvid efter egna önskemål tas ut mellan 60 och 65 års ålder. För att ha rätt till delpension skall man som anställd ha haft pensionsgrundande inkomst inom ATP under minst tio år efter 45 års ålder. Dessutom skall man uppfylla arbetsvillkoret enligt reglerna för arbetslöshetsstödet, dvs. ha arbetat under minst fem av de senaste tolv månaderna. Pensionsnivån blir 65 % av det inkomstbortfall som uppstår vid övergången till deltidarbete. Den disponibla inkomsten vid övergång till delpension i förening med deltidarbete kommer därigenom att motsvara mellan 85 och 90 % av tidigare inkomst vid heltidsarbete. Delpensionen skall enligt de föreslagna lagreglerna inte reducera ålderspensionen från folkpensioneringen och ATP vid 65 års ålder. Delpensionen räknas också som pensionsgrundande inkomst för ATP. Den återstående arbetstiden skall motsvara i genomsnitt minst 17 timmar i veckan så att den medför rätt till sociala förmåner. Den som vill fortsätta deltidarbete efter 65 års ålder kan då ersätta delpensionen med uttag av halv ålderspension från folkpensioneringen och ATP. De grundläggande bestämmelserna om delpension anges i en särskild lag om delpensionsförsäkring som skall kompletteras med tillämpningsföreskrifter av riks-försäkringsverket. Den skall administreras av riks-försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna och finansieras genom en särskild socialförsäkringsavgift från arbetsgivarna. Reformkostnaden för delpensionsförsäkringen beräknas under de första åren till ca 400 milj. kr. per år. För att finansiera reformen föreslås ett årligt avgiftsuttag på 0,25 % av löneunderlaget för arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter. Avgiften skall tillföras en särskild fond hos riks-försäkringsverket från vilken delpensionen i sin helhet finansieras. Med hänsyn till att reformen avses träda i kraft den 1 juli 1976 kommer avgiftsuttaget för kalenderåret 1976 att utgöra 0,125 %.

De nya möjligheterna till rörlig pensionsålder samordnas med det kontantstöd som utgår vid arbetslöshet. I propositionen föreslås också vissa tillägg till reglerna angående beräkning av pensionsgrundande inkomst, föranledda av förslagen i prop. 1975:23 om studiestöd till vuxna och i prop. 1975:45 om utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning.

De i propositionen intagna författningsförslagen är följande.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Häriigenom föreskrives i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ dels att 3 kap. 3 §, 4 kap. 3 §, 6 kap. 1 och 2 §§, 7 kap. 4 §, 8 kap. 4 §, 9 kap. 1 §, 11 kap. 1 och 2 §§, 12 kap. 1 och 2 §§, 13 kap. 4 §, 15 kap. 2 § samt 17 kap. 4 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas fem nya paragrafer, 4 kap. 6 §, 6 kap. 3 och 4 §§ samt 12 kap. 3 och 4 §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

3 §²

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han *uppnått sextiofem års ålder*, *åtnjutit sådan pension*, har ej rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sextiofem* år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må sjukpenning utgå för högst etthundraåttio dagar.

Ej må försäkrad på grund av vad i 1 § andra stycket stadgas uppbära sjukpenning för tid efter den månad, varunder han fyller sextiofem år.

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller *åtnjutit sådan pension* under månaden närmast före den, varunder han *börjat åtnjuta hel ålderspension*, har ej rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sjuttio* år eller dessförinnan börjat åtnjuta *hel* ålderspension enligt denna lag, må sjukpenning utgå för högst etthundraåttio dagar.

4 kap.

3 §³

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sextiofem* år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundrasextiofem dagar.

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt *sjuttio* år eller dessförinnan börjat åtnjuta *hel* ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundrasextiofem dagar.

¹ Lagen omtryckt 1973:908.

² Senaste lydelse 1974:784.

³ Senaste lydelse 1974:784.

Nuvarande lydelse

Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning för tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade *fyller sextiofem år*.

Föreslagen lydelse

Vad nu sagts äger motsvarande tillämpning för tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade *börjat åtnjuta hel ålderspension*.

6 §

Har försäkrad, utan att bestämmelserna i 3 kap. 3 § första stycket eller 4 kap. 3 § äro tillämpliga, efter ingången av den månad, varunder han uppnått sextiofem års ålder, åtnjutit sjukpenning under etthundraåttio dagar eller ersättning för sjukhusvård under trehundra sextiofem dagar, må allmän försäkringskassa besluta att förmån som nu sagts icke längre skall utgå.

6 kap.

1 §⁴

Rätt till folkpension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller sextiofem år.

Uttag av ålderspension må begränsas till att avse hälften av pensionen.

På särskild framställning av försäkrad utgår ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår *sextiotre* års ålder. Pension enligt vad som nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av tilläggs pension enligt 12 kap. 1 §

På särskild framställning av försäkrad utgår ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår *sextio* års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av tilläggs pension enligt 12 kap. 1 § *tredje*

⁴ Senaste lydelse 1974:784.

Nuvarande lydelse

andra stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

Framställning på grund varav ålderspension utgår för tid före den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter tilläggspension enligt 12 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör återkallelse enligt 12 kap. 1 § tredje stycket. Har försäkrad sedan återkallelse skett gjort förnyad framställning enligt andra stycket må denna framställning icke återkallas.

Föreslagen lydelse

stycket, med mindre han tillika gör motsvarande framställning enligt nämnda lagrum.

2 §⁵

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra och tredje styckena sägs, för år räknat nittiofem procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, sjuttiosju och en halv procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med åttiotre och en tredjedels och i senare fallet med åttiosex och en fjärdedels procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen, *där ej annat*

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra *stycket samt 3 och 4 §§* sägs, för år räknat nittiofem procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, sjuttiosju och en halv procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med åttiotre och en tredjedels och i senare fallet med åttiosex och en fjärdedels procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med

⁵ Senaste lydelse 1974:784.

Nuvarande lydelse

följer av vad i tredje stycket sägs, minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

Om ålderspension upphört efter återkallelse enligt 1 § tredje stycket, skall senare utgående ålderspension minskas med sex tiondels procent för varje månad som ålderspension utgått samt sex tiondels procent för varje månad, som då ålderspensionen åter börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Börjar pensionen åter utgå senare än från och med sistnämnda månad, skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken pensionen tidigare utgått.

Föreslagen lydelse

fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

3 §

Uttag av ålderspension må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter tilläggspension enligt 12 kap., med mindre han tillika gör

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

motsvarande återkallelse enligt 12 kap. 3 §.

Skall ålderspension ånyo börja utgå efter återkallelse som avses i första stycket, beräknas pensionens storlek med tillämpning av bestämmelserna i 2 § på grundval av den försäkrades ålder då pensionen ånyo börjar utgå. För varje månad, varunder ålderspension tidigare utgått göres vid beräkningen avdrag med fem tiondels procent såvitt avser tid före den månad, varunder den försäkrade fyllt sextiofem år, och sex tiondels procent såvitt avser annan tid.

4 §

Då uttag avser hälften av ålderspension skall minskning eller ökning enligt 2 och 3 §§ gälla motsvarande del av pensionen.

7 kap.

4 §⁶

Hel förtidspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat nittiofem eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, sjuttiosju och en halv procent av basbeloppet. Åtnjuta båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra eller tredje stycket sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, åttiotre och en tredjedels och, om halv förtidspension utgår till denne, åttiosex och en fjärdedels procent av basbeloppet.

Om förtidspension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

Om förtidspension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§.

⁶ Senaste lydelse 1974:784.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 kap.

4 §⁷

Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat nittiofem procent av basbeloppet.

Utgår änkepension med tillämpning av 1 § första stycket b) och hade den pensionsberättigade ej fyllt femtio år vid mannens död eller vid den tidpunkt, som avses i 1 § andra stycket, minskas pensionen med en femtondel för varje år, varmed antalet år som den pensionsberättigade fyllt vid mannens död eller vid nämnda tidpunkt understiger femtio.

Om änkepension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket upphört att utgå, skall änkepensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

Om änkepension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § upphört att utgå, skall änkepensionen minskas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§.

9 kap.

1 §⁸

Till ålderspension eller förtidspension utgår barn tillägg för varje barn under sexton år till försäkrad eller försäkrads hustru, därest den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barntillägg enligt vad nu sagts utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller sextiofem år, eller till pension som tillkommer gift kvinna.

Barntillägg till ålderspension eller hel förtidspension utgör för år räknat tjugufem procent eller, om barnet är berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 §, tio procent av basbeloppet. Utgår enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgör barntillägget motsvarande andel av barntillägg till hel förtidspension.

Barntillägg till hel ålderspension eller hel förtidspension utgör för år räknat tjugufem procent eller, om barnet är berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 §, tio procent av basbeloppet. Utgår halv ålderspension eller utgår två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgör barntillägget motsvarande andel av barntillägg till hel pension.

Åtnjuter den försäkrade tilläggs pension enligt denna lag, minskas honom tillkommande barntillägg med hälften av tilläggs pensionen i den mån denna för år räknat överstiger halva basbeloppet.

⁷ Senaste lydelse 1974:784.

⁸ Senaste lydelse 1974:784.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 kap.

1 §⁹

Rätt till tilläggspension grundas på inkomst av förvärvsarbete.

För varje år, varunder någon varit försäkrad enligt 1 kap. 3 § första eller andra stycket skall för honom enligt vad nedan sägs beräknas pensionsgrundande inkomst på grundval av hans inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under året. Sådan beräkning skall icke göras för år före det då den försäkrade uppnår sexton års ålder, ej heller för år då den försäkrade avlidit eller för år efter det då han fyllt sextiofyra år eller för tidigare år, varunder han åtnjutit *ålderspension* eller *förtidspension* enligt denna lag.

För varje år, varunder någon varit försäkrad enligt 1 kap. 3 § första eller andra stycket, skall för honom enligt vad nedan sägs beräknas pensionsgrundande inkomst på grundval av hans inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under året. Sådan beräkning skall icke göras för år före det då den försäkrade uppnår sexton års ålder, ej heller för år då den försäkrade avlidit eller för år efter det då han fyllt sextiofyra år eller för tidigare år, varunder han åtnjutit *förtidspension* eller *hel ålderspension* enligt denna lag.

2 §¹⁰

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjuter såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön som under ett år ej uppgått till femhundra kronor. Såsom inkomst av anställning anses även

a) sjukpenning enligt denna lag eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning som utgår enligt annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den mån ersättningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst,

b) föräldrapenning,

c) vårdbidrag enligt 9 kap. 4 §,

d) dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd *samt*

f) utbildningsbidrag *enligt arbetsmarknadsutbildningslagen* (1966:368) i form av grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barnstillägg,

e) kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

f) utbildningsbidrag *under arbetsmarknadsutbildning* i form av dagpenning och stimulansbidrag,

g) timstudiestöd, inkomstbidrag och

⁹ Senaste lydelse 1974:784.

¹⁰ Senaste lydelse 1974:510.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

*vuxenstudiebidrag enligt studiestöds-
lagen (1973:349) samt*

*h) delpension enligt lagen
(1975:000) om delpensionsförsäkring.*

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst femhundra kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riks-försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller annan ersättning från främmande makt härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare eller den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, såframt utländsk beskickning här i riket enligt av riks-försäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses såsom arbetsgivare.

12 kap.

1 §¹¹

Rätt till tilläggspension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller sextiofem år, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre år.

*Uttag av ålderspension må begränsas
till att avse hälften av pensionen.*

På särskild framställning av försäkrad utgår, under förutsättning som i första stycket sägs, ålderspen-

På särskild framställning av försäkrad utgår, under förutsättning som i första stycket sägs, ålderspen-

¹¹ Senaste lydelse 1974:784.

Nuvarande lydelse

sion för tid före den månad, varunder han fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår *sextiotre* års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av folkpension enligt 6 kap. 1 § *andra* stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

Framställning om ålderspension för tid före den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter folkpension enligt 6 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör återkallelse enligt 6 kap. 1 § tredje stycket. Har försäkrad sedan återkallelse skett gjort förnyad framställning enligt andra stycket må denna framställning icke återkallas.

Föreslagen lydelse

sion för tid före den månad, varunder han fyller sextiofem år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår *sextio* års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av folkpension enligt 6 kap. 1 § *tredje* stycket, med mindre han tillika gör *motsvarande* framställning enligt nämnda lagrum.

2 §¹²

Ålderspension utgör, där ej annat följer av andra, tredje *och fjärde* styckena, för år räknat sextio procent av produkten av basbeloppet för den månad, för vilken pension skall utgivas, och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade eller, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för mer än femton år, medeltalet av de femton högsta poängtalerna. Har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för mindre än trettio år, skall hänsyn tagas endast till så stor del av nämnda produkt som svarar mot förhållandet mellan det antal år, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats honom, och talet trettio.

Ålderspension utgör, där ej annat följer av andra *och tredje* styckena *samt 3 och 4 §§*, för år räknat sextio procent av produkten av basbeloppet för den månad, för vilken pension skall utgivas, och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade eller, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för mer än femton år, medeltalet av de femton högsta poängtalerna. Har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för mindre än trettio år, skall hänsyn tagas endast till så stor del av nämnda produkt som svarar mot förhållandet mellan det antal år, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats honom, och talet trettio.

¹² Senaste lydelse 1974:784.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Har undantagande enligt 11 kap. 7 § ägt giltighet för den försäkrade, skall honom tillkommande ålderspension utgöra sextio procent av så stor del av den i första stycket angivna produkten, som svarar mot förhållandet mellan det antal år, dock högst trettio, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade, och talet trettio ökat med ett för varje år, för vilket den försäkrade till följd av undantagandet icke tillgodoräknats pensionspoäng eller gått förlustig mer än en poäng. Ej må med tillämpning av vad nu sagts talet trettio ökas till mer än femtio. Vad i detta stycke stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fall då pensionspoäng jämlikt 11 kap. 6 § första stycket på grund av underlåten avgiftsbetalning icke tillgodoräknats den försäkrade.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller sextio-fem år, skall pensionen, *där ej annat följer av fjärde stycket*, minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextio-fem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förlutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit folkpension eller icke varit berättigad till tilläggspension i form av ålderspension.

Om ålderspension upphört efter återkallelse enligt 12 kap. 1 § tredje stycket, skall senare utgående ålderspension minskas med sex tiondels procent för varje månad som ålderspension utgått samt sex tiondels procent för varje månad, som då ålderspensionen åter

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextio-fem år, skall pensionen minskas med *fem* tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextio-fem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förlutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit folkpension eller icke varit berättigad till tilläggspension i form av ålderspension.

Nuvarande lydelse

börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Börjar pensionen åter utgå efter ingången av den månad varunder den försäkrade fyllt sextiofem år skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken pensionen tidigare utgått.

Föreslagen lydelse

3 §

Uttag av ålderspension må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter folkpension enligt 6 kap. med mindre han tillika gör motsvarande återkallelse enligt 6 kap. 3 §.

Skall ålderspension ånyo börja utgå efter återkallelse som avses i första stycket, beräknas pensionens storlek med tillämpning av bestämmelserna i 2 § på grundval av den försäkrades ålder då pensionen ånyo börjar utgå. För varje månad, varunder ålderspension tidigare utgått göres vid beräkningen avdrag med fem tiondels procent såvitt avser tid före den månad, varunder den försäkrade fyllt sextiofem år, och sex tiondels procent såvitt avser annan tid.

4 §

Då uttag avser hälften av ålderspension skall minskning eller ökning enligt 2 och 3 §§ gälla motsvarande del av pensionen.

13 kap.

4 §

Om förtidspension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 12 kap. 1 § tredje stycket upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

Om förtidspension utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 12 kap. 3 § upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med motsvarande tillämpning av 12 kap. 3 och 4 §§.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

2 §¹¹

För försäkrad, som är född under något av åren 1911–1927, skall vid tillämpning av 11 kap. 1 § andra stycket pensionsgrundande inkomst beräknas även för det år varunder han fyllt sextiofem år, dock ej för det fall han under nämnda år åtnjutit förtidspension enligt denna lag eller ålderspension enligt 6 kap. 1 § *andra* stycket eller 12 kap. 1 § *andra* stycket.

Beräkning av förtidspension skall under förutsättningar som angivas i 13 kap. 2 § för försäkrad som avses i denna paragraf ske under antagande att den försäkrade tillgodosåknats pensionspoäng även för det år då han uppnår sextiofem års ålder.

Vid beräkning av ålderspension som avses i 12 kap. 1 § första stycket skall, om pensionen därigenom blir större, försäkrad som avses i denna paragraf tillgodosåknas pensionspoäng som om han blivit berättigad till förtidspension enligt 13 kap. 1 § från och med januari månad det år han uppnår sextiofem års ålder.

För försäkrad, som är född under något av åren 1911–1927, skall vid tillämpning av 11 kap. 1 § andra stycket pensionsgrundande inkomst beräknas även för det år varunder han fyllt sextiofem år, dock ej för det fall han under nämnda år åtnjutit förtidspension enligt denna lag eller *hel* ålderspension enligt 6 kap. 1 § *tredje* stycket eller 12 kap. 1 § *tredje* stycket.

17 kap.

4 §

Det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om pension eller om ökning av pension eller upphävande av förordnande som i 16 kap. 3 § andra stycket sägs må, där den pensionsberättigade under den tid å vilken pensionsbeloppet belöper i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, till den del pensionsbeloppet motsvarar vad den myndighet som tillhandahållit försörjningen visar sig hava för nämnda tid utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning uppbäras av myndigheten.

Har pensionsberättigad i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, må den myndighet som tillhandahållit försörjningen uppbära sådan del av det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om pension som motsvarar vad myndigheten visar sig ha utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning för den tid som pensionsbeloppet avser.

Har pensionsberättigad uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant

¹¹ Senaste lydelse 1974:784.

Nuvarande lydelse

Det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om ålderspension eller förtidspension eller om ökning av sådan pension eller upphävande av förordnande enligt 16 kap. 3 § andra stycket beträffande sådan pension skall, där den pensionsberättigade under den tid på vilken pensionsbeloppet belöper uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd, minskas med den del av arbetslöshetsstödet som visas ha utgivits utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av stödet. Vad nu sagts skall, i de fall kontant arbetsmarknadsstöd utgått, gälla även efter beslut som avser änkepension.

Föreslagen lydelse

arbetsmarknadsstöd, skall det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om ålderspension eller förtidspension minskas med den del av arbetslöshetsstödet, som visas ha utgivits för tid som pensionsbeloppet avser, utöver vad som skulle ha utgått om pensionsbeslutet förelegat vid utbetalningen av stödet. Vad nu sagts skall, när kontant arbetsmarknadsstöd utgått, gälla även efter beslut om änkepension.

Har delpension enligt lagen (1975:000) om delpensionsförsäkring utgått till någon som beviljas ålderspension eller förtidspension enligt denna lag, skall det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslutet minskas med delpensionsbelopp som avser samma tid som ålders- eller förtidspensionen.

Vad i denna paragraf föreskrives skall äga motsvarande tillämpning vid beslut om ökning av pension eller upphävande av förordnande som avses i 16 kap. 3 § andra stycket.

1. Denna lag träder i kraft såvitt avser 11 kap. 2 § första stycket punkten g) den 1 juli 1975, såvitt avser sagda paragraf första stycket punkten f) den 1 januari 1976 samt i övrigt den 1 juli 1976.

2. Den nya reduktionsfaktorn vid förtida uttag av ålderspension skall gälla även i fall som avses i punkt 3 övergångsbestämmelserna till lagen (1974:784) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

2 Förslag till Lag om delpensionsförsäkring

Härigenom föreskrives följande

1 § Delpensionsförsäkringen handhas av riks försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

2 § Försäkrad enligt denna lag är arbetstagare, som i sådan egenskap uppfyller arbetsvillkoren enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring eller lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd och som fr. o. m. det kalenderår varunder han fyllt 45 år tillgodoräknats pensionsgrundande inkomst av anställning enligt 11 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring under minst tio år.

3 § Rätt till delpension tillkommer i Sverige bosatt försäkrad som minskat sitt arbete som anställd med i genomsnitt minst fem timmar per arbetsvecka och som efter minskningen har deltidsarbete med i genomsnitt minst 17 timmar per arbetsvecka.

Delpension kan utgå tidigast från och med den månad varunder den försäkrade fyller 60 år och utgår längst till och med månaden före den under vilken han fyller 65 år.

4 § Ansökan om delpension göres skriftligen hos allmän försäkringskassa. Vid ansökningen skall fogas intyg om den försäkrades inkomst och arbetsförhållanden. Intyg skall vara utfärdat av arbetsgivare eller avdelning av sådan arbetstagarorganisation som enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt är att anse som huvudorganisation.

Erkänd arbetslöshetskassa och länsarbetsnämnd skall biträda försäkringskassan med de uppgifter som behövs för bedömande av frågor om delpension.

Arbetsgivare skall på begäran utfärda intyg som avses i första stycket. Formulär till intyg fastställs av riks försäkringsverket.

Beslut om delpension skall, om ej annat föranledes av den försäkrades ansökan eller av övrig utredning, gälla tills vidare. Delpension utges månadsvis och får icke utgå för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

5 § Delpension fastställs till belopp motsvarande 65 procent av skillnaden mellan den inkomst som den försäkrade åtnjöt före övergången till deltidsarbete under arbetstid som var normal för honom och den inkomst som han kan antagas komma att tills vidare åtnjuta vid deltidsarbete. Skillnaden får för år räknat inte beräknas överstiga skillnaden mellan den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst av anställning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring före och efter övergången till deltidsarbete. Skulle den försäkrade, om försäkringskassan haft kännedom om samtliga förhållanden

för det år som föregår övergången till deltidsarbete, varit försäkrad för högre sjukpenninggrundande inkomst än den som angivits i kassans beslut, skall skillnaden dock beräknas med utgångspunkt i sådan högre inkomst.

Fastställd delpension anknytes till basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och onräknas vid förändring av basbeloppet.

Ändras de förhållanden som enligt första stycket har legat till grund för fastställande av delpension, skall omprövning ske enligt bestämmelser som meddelas med stöd av 11 §.

Vid bedömning av rätt till delpension bortses från bisyssla som försäkrad före övergången till deltidsarbete varaktigt utfört vid sidan av sitt huvudsakliga arbete. Överstiger arbetstiden vad avser bisysslan efter övergången till deltidsarbete den tid som åtgår för deltidsarbetet skall frågan om rätt till delpension hänskjutas till särskild prövning. Detsamma skall gälla om ersättningen för bisysslan överstiger hälften av lönen för deltidsarbetet. Utvidgas bisysslan under tid som delpension åtnjutes skall rätten till och storleken av delpensionen omprövas.

6 § Delpension utgår ej för månad då den försäkrade åtnjuter ålderspension eller förtidspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

7 § För finansiering av delpensionsförsäkringen erlägger arbetsgivare årligen socialförsäkringsavgift som motsvarar 0,25 % av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare hos honom i pengar eller som naturaförmåner i form av kost eller bostad eller, i fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring, annan ersättning för utfört arbete.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit femhundra kronor. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, om ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring är för handen.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt 3 kap. 16 §. Avgift erlägges ej heller för lön som arbetsgivare utgivit till hemmavarande barn för arbete utfört i hans förvärvsverksamhet i de fall avdrag för lönen ej får ske vid inkomsttaxeringen.

Avgiften skall ingå till en fond, som förvaltas av riksförsäkringsverket.

Med arbetsgivare avses den som enligt 19 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall erlägga avgift till sjukförsäkring.

8 § Fråga om delpension handlägges av allmän försäkringskassa. Finner tjänsteman hos kassan skäl föreligga mot bifall till ansökan om delpension skall frågan underställas pensionsdelegation. Sådan underställning skall dessutom ske om den sökande begär det. Särskild prövning enligt 5 § fjärde stycket skall ske i pensionsdelegation.

Vid pensionsdelegations prövning av fråga enligt denna lag skall i stället för de i 18 kap. 20 § lagen (1962:381) om allmän försäkring nämnda läkarna tjänstgöra två av arbetsmarknadsstyrelsen utsedda ledamöter. Av dessa skall den ene representera länsarbetsnämnden och den andre ha särskild erfarenhet av handläggning av ärenden angående arbetslöshetsförsäkring. Sistnämnde ledamot utses efter förslag av de erkända arbetslöshetskassornas samorganisation. I delegationens sammanträden men ej i dess beslut äger försäkringskassans direktör deltaga.

I fråga om talan mot beslut i ärende enligt denna lag samt annan överprövning hos riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolen skall bestämmelserna i 20 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

9 § Har någon genom oriktig uppgift eller genom underlåtenhet att fullgöra uppgifts- eller anmälningsskyldighet som åvilar honom eller på annat sätt förorsakat att delpension har utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon annars obehörigen eller med för högt belopp uppburit delpension och har han skäligen bort inse detta, skall bestämmelserna i 20 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

10 § I fråga om debitering och uppbörd enligt denna lag äger lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. motsvarande tillämpning.

11 § Närmare föreskrifter för verkställigheten av denna lag meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av riksförsäkringsverket. Utfärdas sådana föreskrifter av riksförsäkringsverket skall verket före utfärdandet rådgöra med en central pensionsdelegation. Beslut om tillsättande av en sådan pensionsdelegation meddelas av regeringen.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976. Avgifts-, debiterings- och uppbördsbestämmelserna i 7 och 10 §§ tillämpas från och med januari 1976. Avgiften utgör för kalenderåret 1976 0,125 procent av avgiftsunderlaget.

2. Beslut om delpension och om tillsättande av den i 11 § nämnda centrala pensionsdelegationen får fattas före lagens ikraftträdande.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott

Härigenom föreskrives att 2, 2 a och 3 §§ lagen (1969:205) om pensionstillskott skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Pensionstillskott till ålderspension eller änkepension utgör fyrtiofem procent av basbeloppet, om ej annat följer av bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet till ålderspension eller änkepension utgöra

den 1 juli 1976–den 30 juni 1977 tjugofem,

den 1 juli 1977–den 30 juni 1978 tjugonio,

den 1 juli 1978–den 30 juni 1979 trettiotre,

den 1 juli 1979–den 30 juni 1980 trettiosju,

den 1 juli 1980–den 30 juni 1981 fyrtioen procent av basbeloppet.

Pensionstillskott till ålderspension, som börjat utgå tidigare eller senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. 2 § *andra eller tredje stycket* lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

Pensionstillskott till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § *andra eller tredje stycket* lagen om allmän försäkring utgår med minskat belopp, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas i motsvarande mån.

Pensionstillskott till ålderspension, som börjat utgå tidigare eller senare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas enligt 6 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Pensionstillskott till änkepension, som enligt 8 kap. 4 § *andra eller tredje stycket* lagen om allmän försäkring utgår med minskat belopp, utgör det belopp som framkommer om de i första eller andra stycket angivna procenttalen minskas i motsvarande mån. *Pensionstillskott till halv ålderspension utgör hälften av pensionstillskott som angivits i första, andra eller tredje stycket.*

¹ Senaste lydelse 1974:785.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 a §²

Pensionstillskott till förtidspension utgör nittio procent av basbeloppet, om ej annat följer av bestämmelserna nedan i denna paragraf.

Under nedannämnda tider skall pensionstillskottet till förtidspension utgöra

den 1 juli 1976–den 30 juni 1977 femtio.

den 1 juli 1977–den 30 juni 1978 femtioåtta,

den 1 juli 1978–den 30 juni 1979 sextiosex,

den 1 juli 1979–den 30 juni 1980 sjuttiofyra,

den 1 juli 1980–den 30 juni 1981 åttiotvå procent av basbeloppet.

Pensionstillskott till förtidspension, som enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension, utgör motsvarande andel av pensionstillskott som anges i första eller andra stycket. Pensionstillskott till förtidspension, som utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 1 § tredje stycket lagen om allmän försäkring upphört att utgå, skall minskas med sex tiondels procent för varje månad under vilken ålderspensionen utgått.

Pensionstillskott till förtidspension, som enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring utgår med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension, utgör motsvarande andel av pensionstillskott som anges i första eller andra stycket. Pensionstillskott till förtidspension, som utgår för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § lagen om allmän försäkring upphört att utgå, skall minskas i motsvarande mån som pensionen minskas enligt 7 kap. 4 § lagen om allmän försäkring.

3 §³

Pensionstillskott till ålderspension eller änkepension utgår ej i den mån det tillsammans med vad den försäkrade har rätt att uppbära i tilläggs-pension i form av ålderspension och änkepension överstiger vid

ålderspension, som börjat utgå från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år, under tiden

den 1 juli 1976–den 30 juni 1977 trettiofyra.

den 1 juli 1977–den 30 juni 1978 trettioåtta,

Pensionstillskott till ålderspension eller änkepension utgår ej i den mån det tillsammans med vad den försäkrade har rätt att uppbära i tilläggs-pension i form av ålderspension och änkepension överstiger vid

hel ålderspension, som börjat utgå från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år, under tiden

den 1 juli 1976–den 30 juni 1977 trettiofyra.

den 1 juli 1977–den 30 juni 1978 trettioåtta,

² Senaste lydelse 1974:785.

³ Senaste lydelse 1974:785.

Nuvarande lydelse

den 1 juli 1978–den 30 juni 1979
fyrtiotvå,

samt från och med den 1 juli 1979
fyrtiofem procent av basbeloppet;

ålderspension, som börjat utgå ti-
digare eller senare än från och med
den månad varunder den försäkrade
fyller sextiofem år, det belopp som
framkommer om ovan nämnda pro-
centtal minskas eller ökas i motsva-
rande mån som pensionen minskas
eller ökas enligt 6 kap. 2 § *andra eller*
tredje stycket lagen om allmän försäk-
ring;

änkepension ovan för olika tider
angivna procenttal eller, om den en-
ligt 8 kap. 4 § *andra eller tredje styck-*
et lagen om allmän försäkring utgår
med minskat belopp, det belopp som
framkommer om nämnda procenttal
minskas i motsvarande mån.

Pensionstillskott till förtidspension utgår ej i den mån det tillsammans
med vad den försäkrade har rätt att uppbära i tilläggs pension i form av
förtidspension eller änkepension överstiger under tiden

den 1 juli 1976–den 30 juni 1977 sextioåtta,

den 1 juli 1977–den 30 juni 1978 sjuttiosex,

den 1 juli 1978–den 30 juni 1979 åttiofyra

samt från och med den 1 juli 1979 nittio procent av basbeloppet.

Utgår förtidspension enligt 7 kap. 2 § *andra eller tredje stycket* lagen om
allmän försäkring med två tredjedelar eller hälften av hel förtidspension
eller utgår förtidspension enligt 7 kap. 4 § *andra stycket* samma lag eljest
med minskat belopp, utgör pensionstillskottet det belopp som framkommer
om de i föregående stycke nämnda procenttalen minskas i motsvarande
mån.

Föreslagen lydelse

den 1 juli 1978–den 30 juni 1979
fyrtiotvå

samt från och med den 1 juli 1979
fyrtiofem procent av basbeloppet;

halv ålderspension hälften av ovan
nämnda procenttal;

ålderspension, som börjat utgå ti-
digare eller senare än från och med
den månad varunder den försäkrade
fyller sextiofem år, det belopp som
framkommer om ovan nämnda pro-
centtal minskas eller ökas i motsva-
rande mån som pensionen minskas
eller ökas enligt 6 kap. *lagen om all-*
män försäkring;

änkepension ovan för olika tider
angivna procenttal eller, om den en-
ligt 8 kap. 4 § *andra eller tredje styck-*
et lagen om allmän försäkring utgår
med minskat belopp, det belopp som
framkommer om nämnda procenttal
minskas i motsvarande mån.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom föreskrives att 1 § lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Hustrutillägg tillkommer för tid före den månad, då hustrun fyller sextiofem år, hustru till den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, därest hustrun fyllt sextio år och själv ej åtnjuter folkpension och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl äro därtill, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år.

Hustrutillägg skall, där ej annat följer av vad i 4 § stadgas, för år räknat motsvara skillnaden mellan å ena sidan sammanlagda beloppet av folkpension i form av ålderspension till två makar jämte två pensions- tillskott till ålderspension enligt lagen om pensionstillskott samt å andra sidan folkpension i form av ålderspension till ogift jämte ett sådant pensionstillskott, ålderspensionerna och pensionstillskotten beräknade för år och under förutsättning att de börjat utgå från och med den månad varunder den pensionsberättigade fyllt sextiofem år.

Hustrutillägg skall, där ej annat följer av vad i 4 § stadgas, för år räknat motsvara skillnaden mellan å ena sidan sammanlagda beloppet av folkpension i form av *hel* ålderspension till två makar jämte två pensions- tillskott till ålderspension enligt lagen om pensionstillskott samt å andra sidan folkpension i form av *hel* ålderspension till ogift jämte ett sådant pensionstillskott, ålderspensionerna och pensionstillskotten beräknade för år och under förutsättning att de börjat utgå från och med den månad varunder den pensions- berättigade fyllt sextiofem år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

¹ Lagen omtryckt 1973:909.

² Senaste lydelse 1974:786.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrives att 14, 50, 51 och 52 §§ lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Ersättning utgår under längst 300 dagar från det karensvillkoret uppfyllts (ersättningsperiod). Har försäkrad uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända är perioden i stället 450 dagar.

I ersättningsperioden inräknas i fall som avses i 10 § ersättningstid i den andra arbetslöshetskassan.

Ersättningsrätten upphör vid utgången av månaden före den under vilken den försäkrade fyller 67 år.	Ersättningsrätten upphör vid utgången av månaden före den under vilken den försäkrade fyller 65 år.
---	---

50 §

Rätt att bli medlem i erkänd arbetslöshetskassa tillkommer var och en som uppfyller föreskrift i kassans stadgar om arbete inom dess verksamhetsområde.

Från rätt att bli medlem i kassa skall undantagas

1. den som är medlem i annan arbetslöshetskassa,	
2. den som icke fyllt 15 år,	
3. den som fyllt 66 år,	3. den som fyllt 64 år,
4. den som förvärvsarbetar mindre än tre timmar per arbetsdag och i genomsnitt mindre än 17 timmar per vecka.	

51 §

Från rätt att kvarstå som medlem i kassa får undantagas

1. den som ej uppfyller och ej heller under minst sex av de senaste tolv månaderna uppfyllt föreskrift i kassans stadgar om arbete inom visst verksamhetsområde.
2. den som medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande av betydelse för hans rätt till medlemskap eller ersättning.
3. den som underlåter att ställa sig till efterrättelse kassans stadgar eller styrelsens behörigen utfärdade föreskrifter.

Från rätt att kvarstå som medlem i erkänd arbetslöshetskassa skall undantagas den som fyllt 67 år.	Från rätt att kvarstå som medlem i erkänd arbetslöshetskassa skall undantagas den som fyllt 65 år.
--	--

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

52 §

Inträffar omständighet som enligt 51 § kan föranleda att medlem uteslutes ur erkänd arbetslöshetskassa, skall kassans styrelse genom rekommenderat brev under medlemmens senast kända adress underrätta honom därom samt utsätta skälig tid för förklaring. Vad som sagts nu gäller ej, om rätten att kvarstå som medlem upphör på grund av att medlemmen uppnått 67 års ålder.

Meddelas beslut om medlems uteslutning av annan anledning än som anges i 51 § första stycket 2 och andra stycket under tid då medlemmen har rätt till dagpenning, skall beslutet träda i kraft när hans rätt härtill upphör.

Inträffar omständighet som enligt 51 § kan föranleda att medlem uteslutes ur erkänd arbetslöshetskassa, skall kassans styrelse genom rekommenderat brev under medlemmens senast kända adress underrätta honom därom samt utsätta skälig tid för förklaring. Vad som sagts nu gäller ej, om rätten att kvarstå som medlem upphör på grund av att medlemmen uppnått 65 års ålder.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

Härigenom föreskrives i fråga om lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

dels att i 32, 34 och 39 §§ ordet "Konungen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "regeringen" i motsvarande form,

dels att 14 och 24 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår under längst 150 dagar från det karensvillkoret uppfyllts (ersättningsperiod), om ej annat följer av 15 § sista stycket. Har stödtagaren uppnått 55 års ålder innan ersättningsperioden gått till ända, är perioden i stället 300 dagar. Sedan stödtagaren uppnått 60 års ålder, är ersättningsperioden icke begränsad. Detsamma gäller sökande som avses i 1 § 4.

Även i fråga om den som fyllt minst 55 år innan ersättningsperioden gått till ända är ersättningsperioden obegränsad, om han blivit arbetslös som en omedelbar följd av nedläggning av eller bestående ändring i driften vid företag där han var anställd eller avveckling av hans verksamhet som självständig företagare på grund av omfattande eller genomgripande förändring i ortens näringsliv eller i den näringsgren där han utövade verksamheten samt om han i minst 24 månader under de tre åren närmast före arbetslöshetens inträde utfört förvärvsarbete.

Rätten till kontant arbetsmarknadsstöd upphör vid utgången av månaden före den under vilken den arbetslöse fyller 67 år eller när han dessförinnan börjar uppbära ålderspension, hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Rätten till kontant arbetsmarknadsstöd upphör vid utgången av månaden före den under vilken den arbetslöse fyller 65 år eller när han dessförinnan börjar uppbära *hel* ålderspension, hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

24 §

Uppbär stödtagare änke- eller änkelingspension eller annan ålderspension än enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, nedsättes det kontanta arbetsmarknadsstödet med pensionsbeloppet. Uppbär han mindre än hel förtidspension *eller* mindre än helt sjukbidrag enligt

Uppbär stödtagare änke- eller änkelingspension eller annan ålderspension än enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, nedsättes det kontanta arbetsmarknadsstödet med pensionsbeloppet. Uppbär han mindre än hel förtidspension, mindre än helt sjukbidrag *eller halv ålders-*

Nuvarande lydelse

nämnda lag, får arbetsmarknadsstödet icke överstiga ett belopp som motsvarar helt sådant stöd minskat med ersättningsbeloppet.

Föreslagen lydelse

pension enligt nämnda lag eller del-pension enligt lagen(1975:000) om del-pensionsförsäkring, får arbetsmarknadsstödet icke överstiga ett belopp som motsvarar helt sådant stöd minskat med ersättningsbeloppet.

Uppbär stödtagare livränta från försäkringsinrättning på grund av yrkes-skada eller olycksfall. nedsättes stödet enligt grunderna i första stycket.

Ersättning understigande fyra kronor för dag utbetalas ej.

Denna lag träder i kraft såvitt avser ändringarna i 32, 34 och 39 §§ en vecka efter den dag, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, samt i övrigt den 1 juli 1976.

Motionerna

Med anledning av propositionen väckta motioner

motionen 1975:2123 av herr Carlsson i Vikmanshyttan (c) vari hemställs att riksdagen vid sin behandling av propositionen 1975:97 beslutar att företagare inte skall erlägga egenavgift till delpensioneringen, enär de inte kan komma i åtnjutande av sådan pension;

motionen 1975:2124 av herr Fågelsbo m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära

1. att förslag utarbetas om möjligheten att vid sidan av det nuvarande systemet för reducering vid förtida uttag av ålderspension ha ett alternativ, där reducering sker under samma antal månader efter 65 års ålder som pensionen togs ut före denna ålder, varvid omräkningen bör göras på försäkringsmässiga grunder,

2. att konsekvenserna av delpensionssystemet för småföretagare och lantbrukare med anställningsinkomst vid sidan om rörelsen utreds, t. ex. inom ramen för pensionsålderskommitténs arbete;

motionen 1975:2126 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen vid behandling av propositionen 1975:97 beslutar att hos regeringen begära att övergångsbestämmelserna utformas så att omräkningen av pensionen för dem som är födda före 1909 och har gjort förtida uttag av ålderspension sker med hänsyn såväl till den lägre reduktionsfaktor som föreslås i propositionen som till den beslutade sänkningen av pensionsåldern;

motionen 1975:2127 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts (motionärerna som uttalar sin anslutning till ett system med rörlig pensionsålder tar upp vissa frågor i anslutning till delpensioneringen; de framhåller att man bör förbättra möjligheterna för äldre arbetstagare att få deltidsarbete och att trappa ned arbetstiden utan att byta yrke och arbetsgivare och att man bör anpassa arbetstid och arbetsuppgifter för sådana arbetstagare; de menar också att man bör eftersträva större flexibilitet inom den allmänna försäkringen genom att i denna bygga in möjligheter att efter individuella önskemål sprida eller koncentrera sina ledigheter till tider som är lämpligast med hänsyn till individen och samhället, att spara ledighet och att ta ut pension i omgångar);

motionen 1975:2128 av herr Carlshamre m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975:97 beslutar att

1. rätt till delpension skall tillkomma den som erlagt eller för vilken erlagts ATP-avgift för minst tio inkomstår fr. o. m. det kalenderår varunder han fyllt 45 år, förutsatt att inkomst av anställning förelegat minst två år tiden närmast före ansökan om delpension,

2. pensionsrätt inom ATP skall grundas även på inkomster som förvärvats under år då helt förtida uttag av pension gjorts eller då den försäkrade senare under året avlidit,

3. hos regeringen begära att pensionsålderskommittén får i uppdrag att snarast utreda frågan om vidgning av förmånstagarkretsen inom den nya delpensioneringen liksom möjligheten att mildra kravet på i timantal fastställt deltidsarbete vid delpensionering samt möjligheten till förtida uttag av den allmänna pensionen på förmånligare villkor vid särskilt lång intjänandetid, allt i enlighet med vad i motionen anförts,

4. uttala att lagfäst delpensionering inte hindrar att avtal träffas om kompletterande pensioner vid sidan om den lagstadgade;

motionen 1975:2129 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975:97 beslutar

1. att hos regeringen hemställa om en kartläggning av vilka yrkesgrupper som är sysselsatta i sådant tungt och påfrestande arbete, och vilkas arbetsmiljö kännetecknas av så stora hälso- och olycksfallsrisker att de bör åtnjuta en kollektiv tidigare pensionering med full pension, samt att förslag härom skyndsammast föreläggs riksdagen,

2. att uttala sig för en utvärdering av hittills vunna erfarenheter av den utvidgade rätten till förtidspension och lämpligheten av att ytterligare utveckla denna som en form för rörlig pensionsålder,

3. att de anställdas fackliga organisationer ges tolkningsföreträde vid avgörandet om vilka arbeten som skall komma i fråga som deltidsarbete i samband med delpension,

4. att därest deltidsarbete ej kunnat ordnas delpension likväl skall kunna beviljas under förutsättning att den anställdes fackliga organisation ingivit framställning därom och att inkomstbortfallet täcks genom att halv ersättning beviljas från A-kassa enligt vad i motionen anförts,

5. att verkningarna för den enskilde av förtida och uppskjutet uttag jämfört med övriga former av rörlig pensionsålder underkastas en omprövning och att formerna för en avveckling av förtida respektive uppskjutet uttag av folkpension och ATP utreds.

Vid riksmötets början väckta motioner

motionen 1975:30 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att genom lagstiftning tillerkänna gruvarbetarna en fastställd pensionsålder vid 60 år att träda i kraft från och med den 1 januari 1976,

2. att riksdagen jämväl hos regeringen hemställer om skyndsam utredning och förslag om vilka andra grupper av arbetare som bör komma i åtnjutande av motsvarande lägre pensionering och framlägger förslag härom;

motionen 1975:254 av herrar Henmark (fp) och Petersson i Röstånga (fp) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning rörande kostnader och övriga konsekvenser av att på sikt sänka pensionsåldern till 60 år;

motionen 1975:752 av herr Fridolfsson m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag syftande till vidgad rätt till pensions-tillskott för dem som haft undantagande från försäkringen för ATP i enlighet med vad i motionen anförts (motionärerna anser att för det fall den som begärt undantagande från ATP i realiteten får en pension som beloppsmässigt berättigar till pensionstillskott denna bör erhålla sådant tillskott);

motionen 1975:764 av herr Åberg (fp) vari hemställs att riksdagen i skriveelse till regeringen begär att lämplig utredning får i uppdrag att företa en översyn av yrkesfiskarnas pensionsålder i syfte att möjliggöra för dessa att erhålla pension vid samma ålder som andra yrkesgrupper med tungt och krävande arbete;

motionen 1975:1197 av herr Gadd (s) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utredning av möjligheterna att lagstiftningsvägen tillförsäkra kulturmedarbetarna i dagspressen, tidskriftspressen, radio och TV, samt med dem jämförbara grupper, ATP och andra sociala förmåner som tillkommer fast anställd arbetstagare;

motionen 1975:1206 av herrar Jonsson i Mora (fp) och Ahlmark (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar om en plan för genomförande av lika folkpension oberoende av civilstånd;

motionen 1975:1213 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av 4 § lagen (1969:205) om pensionstillskott att pensionstillskott i de fall då undantagande från ATP skett före den 1 januari 1969 skall utgå oberoende av att den försäkrade begärt undantagande från ATP;

motionen 1975:1226 av herr Strindberg m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att ATP-avgiften fr. o. m. den 1 januari 1976 fastställas till 9 %.

Utskottet

Inledning

Vid 1974 års riksdag beslutades om avsevärda förbättringar av folkpensionsförmånerna. Reformerna omfattar höjningar av folkpensionens grundbelopp, höjda pensionstillskott för dem som saknar ATP eller har låga ATP-belopp, bättre pensionsförmåner för unga invalider och andra förtidspensionärer samt förbättrade vårdbidrag och ersättningar till handikappade. Samtidigt beslöts att den lagstadgade pensionsåldern skulle sänkas till 65 år med verkan fr. o. m. den 1 juli 1976. I propositionen 1974:129 som innehöll förslaget till de nya bestämmelserna framhöll chefen för socialdepartementet att avsikten var att vid samma tidpunkt genomföra ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder med utgångspunkt i en allmän pensionsgräns vid 65 år.

I propositionen 1975:97, som bygger på förslag av pensionsålderskommittén – kommittén har numera antagit namnet pensionskommittén och kommer i det följande att redovisas under detta namn – läggs fram förslag om ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. De nya bestämmelserna, som skall träda i kraft den 1 juli 1976, dvs. vid samma tidpunkt som den förra året beslutade sänkningen av den allmänna pensionsåldern, ger väsentligt ökade möjligheter att förlägga tidpunkten för pensioneringen till mellan 60 och 70 års ålder. Detta tillgodoses dels inom den nu gällande allmänna pensioneringens ram genom förtidspensioneringen och genom ett utbyggt system med förtida och uppskjutet uttag, dels genom en helt ny pensionsförsäkring för delpension i kombination med deltidsarbete. Utskottet kommer i samband med behandlingen av de motioner som väckts med anledning av propositionen att närmare redogöra för innebörden av de olika förslagen.

Frågan om möjligheterna att öka pensionsålderns rörlighet har under senare år varit föremål för en livlig debatt. Därvid har framhållits bl. a. att åldrandet sker individuellt och att det påverkas av miljöfaktorer inte minst i arbetslivet. För många med enformigt och slitsamt arbete kan det vara ett önskemål att få sluta sitt arbete relativt tidigt. Andra kan ha en önskan att vara kvar i sitt arbete även efter den allmänna pensionsåldern. Framför allt finns ett behov av att kunna successivt trappa ned arbetsinsatsen och kombinera arbete och pension någon tid såväl före som efter den allmänna pensionsåldern.

Pensionskommittén har vid sina överväganden om hur en rörlig pensionsålder lämpligen bör utformas haft överläggningar med specialister inom arbetsmedicin och åldersforskning. Resultatet av dessa överläggningar, som återges i propositionen, utvisar entydigt att en individuell valfrihet i fråga om pensioneringstidpunkt är önskvärd. Hälso tillstånd och andra faktorer av betydelse för arbetsförmågan varierar starkt i de aktuella åldrarna. Med hänsyn till att en plötslig omställning från arbetsliv till full pensionering för många kan vara skadlig bör finnas möjligheter att gradvis trappa ned förvärvsverksamheten. Enbart tillhörighet till visst yrke anses i regel inte vara någon lämplig grund för särregler i fråga om pensionsinträde.

De förslag som läggs i propositionen och som utformats med utgångspunkt i de nu redovisade synpunkterna är, såvitt utskottet kan bedöma, ägnade att tillgodose högt ställda krav på ökad rörlig pensionsålder. Utskottet vill uttala sin särskilda tillfredsställelse över att arbetet inom pensionskommittén och med propositionen kunnat bedrivas med sådan skyndsamhet att förslag kunnat föreläggas riksmötet i god tid före den 1 juli 1976, då bestämmelserna om rörlig pensionsålder och pensionsålderssänkningen till 65 år är avsedda att samtidigt träda i kraft. Därmed skapas möjligheter att från samma tidpunkt som fastställts för den allmänna sänkningen av pensionsåldern successivt växa in i ett system med rörlig pensionsålder, där den i propositionen föreslagna delpensionen i förening med deltidsarbete blir av särskild be-

tydelse. Utskottet vill liksom departementschefen understryka att arbetsmarknadens parter härvidlag har ett stort ansvar för att sådana deltidssarbeten skapas som utgör en nödvändig förutsättning för en ändamålsenlig kombination av delpension och deltidssarbete.

Det i propositionen föreslagna systemet för en rörlig pensionsålder innebär att man tar bort de skarpa, fixerade åldersgränserna för pensioneringen och att man i stället ger möjligheter till en mjukare övergång från arbete till pension. Framför allt förslaget om delpension ger helt nya möjligheter att trappa av arbetsinsatsen under de sista yrkesverksamma åren och att på så sätt få en mjuk övergång från arbete till delpension. Utskottet ansluter sig till departementschefens uppfattning att den nya delpensionsförsäkringen principiellt är av sådan betydelse att den bör vara lagfäst.

En nyligen publicerad OECD-rapport ger vid handen att den delpensionsförsäkring som föreslås i propositionen i ett internationellt perspektiv framstår som unik och banbrytande. Eftersom det här är fråga om en helt ny pensionsform finner utskottet det värdefullt att i enlighet med propositionens förslag det skall ankomma på riks-försäkringsverket att inom ramen för de i lagen angivna grunderna utfärda kompletterande tillämpningsföreskrifter och att verket därvid skall biträdas av en särskild pensionsdelegation med företrädare för arbetsmarknadens parter. Som framhålls i propositionen ligger det också i sakens natur att bestämmelserna om en helt ny pensionsform efter hand kan behöva justeras med ledning av erfarenheterna vid lagens tillämpning. Utskottet anser det med hänsyn härtill tillfredsställande att riks-försäkringsverket, när de nya bestämmelserna antagits av riksdagen, kommer att få regeringens uppdrag att noga följa utvecklingen på delpensionsområdet och föreslå de justeringar i lagstiftningen som kan visa sig erforderliga.

Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen. I det följande behandlar utskottet de motioner – till antalet endast sex – som väckts med anledning av propositionen. Utskottet tar också upp några motioner från riksmötets början som ansetts lämpligen böra prövas i detta sammanhang.

Förtidspension

Som tidigare nämnts skall enligt propositionen önskemålen om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder tillgodoses dels inom den allmänna pensioneringens ram genom förtidspension och ett utbyggt system för förtida och uppskjutet uttag, dels genom en helt ny delpensionsförsäkring.

Förtidspension utgår enligt gällande bestämmelser till försäkrad som fyllt 16 år för tid före den månad, då han fyller 67 år eller ålderspension dessförinnan börjar utgå till honom, om hans arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig. Kan nedsättningen av arbetsförmågan inte anses varaktig men kan den antas

bli bestående avsevärd tid, har den försäkrade rätt till folkpension i form av sjukbidrag. Detta bidrag är begränsat till viss tid men i övrigt gäller vad som är föreskrivet om förtidspension även sjukbidrag. Rätt till förtidspension tillkommer också arbetslös försäkrad, som fyllt 60 år och som till följd av arbetslöshet uppburit ersättning från erkänd arbetslöshetskassa under den längsta tid sådan ersättning kan utgå eller uppburit kontant arbetsmarknadsstöd under 450 dagar. Som ytterligare förutsättning för rätt till förtidspension i dessa fall gäller att den försäkrades möjlighet att bereda sig fortsatt inkomst genom sådant arbete som han tidigare utfört eller genom annat tillgängligt lämpligt arbete är nedsatt med minst hälften och att nedsättningen kan anses varaktig. Hel förtidspension utgår med samma belopp som en ålderspension, som tas ut vid 67 års ålder.

Departementschefen framhåller i propositionen att förtidspensionen genom de reformer som antagits av riksdagen 1970 och 1972, då möjligheterna att erhålla sådan pension väsentligt vidgades, utvecklats från en sjuk- och invalidpension till en pension med individuell pensioneringstidpunkt för dem som av medicinska eller arbetsmarknadsmässiga skäl har störst behov av en varierande pensionsålder. Någon ändring av gällande bestämmelser om förtidspension har inte ansetts erforderlig i vidare mån än att den riktpunkt för bedömningen av begreppet äldre försäkrad som angetts i förarbetena till 1970 års lagstiftning om förtidspension – 63 år – avlägsnats. Detta innebär att förtidspension efter individuell prövning skall kunna utgå mellan 60 och 65 års ålder. Utskottet anser det tillfredsställande att förtidspensionen därigenom kommer att följa samma åldersgränser som det föreslagna systemet i övrigt för den rörliga pensionsåldern.

Herr Hermansson m. fl. (vpk) begär i motionen 2129 att riksdagen skall uttala sig för en utvärdering av hittills vunna erfarenheter av den utvidgade rätten till förtidspension och lämpligheten av att ytterligare utveckla denna som en form för rörlig pensionsålder.

Pensionskommittén har enligt sina direktiv haft att följa upp verkningarna av 1970 och 1972 års förtidspensionsreformer. Kommitténs undersökningar utvisar att den vidgade förtidspensioneringen har fått stor betydelse. Pensionskommittén framhåller i sitt betänkande att förtidspension även framtiden bör vara en viktig del i den allmänna pensioneringens regelsystem för möjlighet till rörlig pensionsålder. Denna uppfattning biträds av ett flertal remissinstanser och av departementschefen.

Av det anförda framgår att yrkandet i motionen om en utvärdering av förtidspensionen redan kan anses tillgodosett. Förtidspensioneringen innebär i realiteten för många en möjlighet att gå i pension redan vid 60 års ålder. Den individuella valfriheten i fråga om pensioneringstidpunkt kommer, om propositionen antas, att öka högst väsentligt.

Med det anförda avstyrker utskottet motionen 2129 i denna del.

Förtida och uppskjutet uttag

Ålderspension utgår för närvarande fr. o. m. den månad varunder den försäkrade fyller 67 år. Pensionsåldersgränsen sänks som tidigare nämnts den 1 juli 1976 till 65 år. Förtida uttag kan enligt gällande bestämmelser göras fr. o. m. den månad då den försäkrade uppnår 63 års ålder och skall avse både folkpension och tilläggspension i sin helhet. Pensionsuttag kan också uppskjutas. Tas ålderspensionen ut i förtid, minskas pensionen med 0,6 % för varje månad som, då pensionen börjat utgå, återstår tills den försäkrade fyller 67 år. Uppskjuts uttaget ökas pensionen på motsvarande sätt. Framställning om förtida uttag av ålderspension kan återkallas men endast en gång. Reduktionen av pensionen vid förtida uttag är – liksom ökningen vid uppskjutet uttag – livsvarig och bygger på försäkringsmatematiska beräkningsgrunder. Principen är att värdet av de sammanlagda pensionsbelopp som den försäkrade uppbär i sin livstid skall bli detsamma oberoende av när han börjar ta ut sin pension.

Enligt propositionen skall försäkrad, så snart han uppnått 60 års ålder, kunna när han så önskar begära eller återkalla uttag av hel eller halv ålderspension. Förtida uttag skall kunna ske tills den försäkrade fyller 65 år och uttaget kan uppskjutas längst t. o. m. den månad då han fyller 70 år. Påslagsfaktorn vid uppskjutet uttag blir som nu 0,6 % medan reduktionsfaktorn vid förtida uttag sänks till 0,5 %. Den nya reduktionsfaktorn skall gälla alla försäkrade som gjort förtida uttag. Om den försäkrade tar ut halv ålderspension i förskott kan han tillgodoräknas pensionspoäng för fortsatt förvärvsarbete fram till pensionsåldern och vill han fortsätta sitt förvärvsarbete efter fyllda 65 år med uppskjutet pensionsuttag kommer sjukförsäkringen att fungera på i huvudsak samma sätt som före denna ålder. Utgångspunkt för beräkning av högsta antalet dagar för sjukpenning och ersättning för sjukhusvård skall nämligen enligt förslaget inte vara den allmänna pensionsåldern utan ingången av den månad varunder den försäkrade börjar åtnjuta hel ålderspension, dock senast den månad varunder den försäkrade fyller 70 år. Detta innebär att han kommer att ha rätt till sjukpenning för det inkomstbortfall som uppkommer om han på grund av sjukdom inte kan fullgöra sitt förvärvsarbete.

Herr Fågelsbo m. fl. (c) begär i motionen 2124 förslag rörande möjligheten att vid sidan av det nuvarande systemet för reducering vid förtida uttag av ålderspension ha ett alternativ, där reducering sker under motsvarande antal månader efter 65 års ålder som pensionen tas ut före denna ålder. Omräkningen bör enligt motionärernas mening ske på försäkringsmässiga grunder. I motionen framhålls att det förhållandet att minskningen av pensionen vid förtida uttag är livsvarig medfört att många avstår från att utnyttja förmånen. Motionärerna menar att man med den omräkningsmetod de förordar bättre skulle kunna förutse konsekvenserna av ett beslut om förtida uttag.

Förslaget i propositionen om endast en reduktions- resp. påslagsfaktor vid förtida och uppskjutet uttag bygger på tanken att man bör ha så lätt-hanterliga och enkla regler som möjligt. Reduktionsfaktorn för varje pensionsår före 65 år är enligt propositionen 6 % och den största reduktion som skall kunna förekomma vid förtida uttag blir därmed 30 %. Reduktionsfaktorn är gynnsammare för den enskilde i jämförelse med vad som nu gäller. Någon svårighet att förutse effekterna av ett förtida uttag bör, såvitt utskottet kan bedöma, inte föreligga med de nya bestämmelserna. Om man, som motionärerna vill, skall med tillämpning av gängse försäkringsmatematiska beräkningsmetoder reducera en pension under motsvarande tid efter 65 års ålder som pensionen tas ut dessförinnan måste, såvitt utskottet kan bedöma, detta med nödvändighet leda till att pensionen vid 65 års ålder skulle sjunka till en nivå som skulle kunna bli ytterligt låg. Utskottet finner de i propositionen föreslagna bestämmelserna, som ger den försäkrade möjlighet att när som helst återkalla och uppskjuta uttag av såväl hel som halv ålderspension och därmed anpassa pensionens storlek efter det egna behovet vid varje särskild tidpunkt väl avvägda. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 2124 i denna del.

I samband med beslutet förra året om en sänkning av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år antogs särskilda övergångsbestämmelser i fråga om sådana försäkrade som den 1 juli 1976 inte fyllt 67 år och som gjort förtida uttag. Bestämmelserna innebär att minskning av pensionen i sådana fall inte skall ske med högre belopp än som svarar mot det antal månader varunder pension utgått före den 1 juli 1976 ökat med det antal månader som därefter återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller 65 år eller dessförinnan återkallar sitt förtida uttag. (På en bilaga till detta betänkande har redovisats några exempel på effekterna av ett förtida uttag i olika åldrar).

I propositionen föreslås som tidigare nämnts en reduktionsfaktor om 0,5 % för månad som skall gälla i fråga om samtliga som gjort förtida uttag.

I motionen 2126 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) framhålls att många försäkrade före utbyggnaden av förtidspensioneringen såg sig nödsakade att utnyttja möjligheten till förtida uttag. Dessa lever nu enligt motionärerna ofta under knappa ekonomiska omständigheter. Motionärerna anser det mot bakgrund av den beslutade sänkningen av pensionsåldern och de vidgade möjligheter till uttag av pension vid 60 års ålder som föreslås i propositionen felaktigt att inte söka utforma särskilda övergångsbestämmelser i fråga om förtida uttag för dem som är födda före 1909 och som gjort förtida uttag. Omräkningen av pensionen bör i de angivna fallen ske med hänsynstagande inte bara – såsom föreslås i propositionen – till det nya reduceringsstalet vid förtida uttag, dvs. 0,5 %, utan även till den beslutade sänkningen av pensionsåldern.

Innebörden av motionsyrkandet är att en försäkrad som begärt förtida uttag, exempelvis från 63 års ålder och således fått en livsvarig reduktion

av sin ålderspension med $(4 \times 12 \times 0,6 =) 28,8 \%$ skulle få denna reduktion minskad med utgångspunkt i den nya pensionsåldersgränsen och den nya reduktionsfaktorn, dvs. med $(2 \times 12 \times 0,5 =) 12 \%$.

Den övergångsbestämmelse i fråga om vissa försäkrade vilka begärt förtida uttag, som riksdagen antog 1974, skall ses mot bakgrund av den möjlighet som redan enligt gällande regler föreligger att återkalla sådant uttag. Syftet med bestämmelsen är av rent administrativ art. Man har velat förebygga en anhopning av ärenden hos försäkringskassorna avseende återkallelse av förtida uttag i samband med att den sänkta pensionsåldern träder i kraft. Utskottet kan därför inte dela den av motionärerna framförda uppfattningen att det med denna bestämmelse som utgångspunkt finns skäl att låta den som gjort förtida uttag före den 1 juli 1976 få sin pension omräknad på sätt i motionen föreslås. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 2126.

Herr Carlshamre m. fl. (m) begär i motionen 2128 att pensionskommittén skall få i uppdrag att snarast utreda frågan om möjlighet till förtida uttag av ålderspension på förmånligare villkor vid särskilt lång intjänandetid. Motionärerna framhåller att det i det svenska pensionssystemet – till skillnad från vad som gäller i flera andra länder – inte finns något samband mellan pensionsrätt och antalet arbetsår utöver regeln att för full ATP i regel krävs 30 år med pensionsgrundande inkomst, medan tjänsteår därutöver inte ger några ökade förmåner trots att de medför ökad avgiftsbelastning. Detta måste enligt motionärernas mening upplevas som en orättvisa. En person med 40 eller 45 tjänsteår och jämförelsevis låg och jämn inkomst får betydligt lägre pension än den som arbetat endast 30 år men under 15 av dessa haft en inkomst i närheten av det s. k. beloppstaket och detta trots att båda kan ha haft lika stor "livslön" och trots att det för den med de lägre inkomsterna betalats in väsentligt större totala pensionsavgifter. Motionärerna anser att det bör vara möjligt att modifiera reglerna om förtida uttag av pension och därigenom åstadkomma en lägre pensionsålder utan den mycket kraftiga livsvariga reduktion av pensionen som enligt nu gällande bestämmelser följer med förtida uttag.

För närvarande är reduktionsfaktorn vid förtida uttag och påslagsfaktorn vid uppskjutet uttag densamma, 0,6 %. Enligt förslaget i propositionen blir som tidigare nämnts påslagsfaktorn densamma, medan reduktionsfaktorn sänks till 0,5 %. Förslaget i propositionen innebär således att förtida uttag skall kunna göras på förmånligare villkor än för närvarande. Även i övrigt innebär propositionen en icke oväsentlig utbyggnad av systemet med förtida uttag i syfte att på olika sätt förbättra rörligheten i åldern mellan 60 och 70 år. Flexibiliteten skall underlättas också genom en särskild delpension i kombination med deltidarbete för arbetstagare mellan 60 och 65 år utan någon följande reducering av folkpension och ATP. Det kan enligt utskottets mening förutsättas – och har f. ö. understrukits av såväl riksförsäkringsverket som Försäkringskassaförbundet – att de nya möjligheterna att när som helst återkalla förtida eller uppskjutet uttag av hel eller halv pension kommer

att medföra en ökad belastning på den allmänna försäkringens administration. Enligt utskottets mening är det angeläget att reglerna blir så enkla och lätthanterliga som möjligt. Ett tillgodoseende av motionärernas förslag förutsätter att man för in ytterligare reduktionsfaktorer i systemet och är därför ägnat att komplicera tillämpningen. Med hänsyn härtill och till de avsevärda förbättringar i pensionssystemet som förslagen i propositionen innebär anser utskottet sig böra avstyrka bifall till motionen 2128 i denna del.

Även i motionen 2129 av herr Hermansson m. fl. (vpk) kritiserar det förtida uttaget i dess nuvarande utformning. Motionärerna, som anser att reduceringen av pensionen bör upphöra vid pensionsåldersinträdet, begär en omprövning av verkningarna för den enskilde av förtida och uppskjutet uttag och en utredning av formerna för en avveckling av dessa pensionsformer.

Av vad utskottet tidigare anfört framgår att ett utbyggt och förbättrat förtida och uppskjutet uttag ingår som en betydelsefull del i det regelsystem som skall möjliggöra en ökad rörlighet i fråga om pensionering mellan 60 och 70 år. Utskottet anser sig därför böra avstyrka bifall till motionen.

Delpension

I propositionen föreslås – och härvidlag innebär propositionen en väsentlig nyhet i pensionssystemet – en särskild lagstiftning om pensionsförsäkring för delpension vid övergång till deltidarbete mellan 60 och 65 års ålder. Delpensionsförsäkringen skall gälla arbetstagare som trappar ned sitt förvärvsarbete inför övergången till hel ålderspension. För att ha rätt till delpension skall man som anställd ha haft pensionsgrundande inkomst inom ATP under minst 10 år efter 45 års ålder. Man skall dessutom uppfylla arbetsvillkoret inom arbetslöshetsförsäkringen eller för det kontanta arbetsmarknadsstödet, vilket innebär att man skall ha arbetat minst 5 av de senaste 12 månaderna. I syfte att göra den nya pensionsformen till ett bra alternativ till förtidspensionering föreslås att pensionsnivån skall utgöra 65 % av det inkomstbortfall som uppstår vid övergång till deltidarbete. Enligt uttalande i propositionen kommer härigenom den disponibla inkomsten vid övergång till delpension i förening med deltidarbete att motsvara mellan 85 och 90 % av den inkomst den försäkrade hade då han arbetade heltid. Delpensionen skall inte reducera den ålderspension den försäkrade från 65 års ålder är berättigad till från folkpensioneringen och ATP och den blir dessutom att anse som pensionsgrundande inkomst. Som ytterligare förutsättning för rätt till delpension skall gälla att man minskar ned arbetstiden till att motsvara i genomsnitt minst 17 timmar i veckan och att nedsättningen av arbetstiden inte får understiga genomsnittligt 5 timmar i veckan.

Delpensionsförsäkringen skall administreras av riks försäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Den finansieras genom en särskild so-

cialförsäkringsavgift från arbetsgivarna. Denna skall utgöra 0,25 % av samma avgiftsunderlag som gäller för beräkning av socialförsäkringsavgifterna till sjukförsäkringen och folkpensioneringen och tillföras en särskild fond som förvaltas av riks-försäkringsverket.

Inom ramen för de i lagen angivna grunderna för delpensioneringen skall det ankomma på riks-försäkringsverket att meddela kompletterande tillämpningsföreskrifter. Verket skall därvid biträdas av en till verket knuten central pensionsdelegation.

Herr Carlshamre m. fl. (m) anser att delpensioneringen enligt förslaget kommer att få en alltför begränsad tillämpning. De menar att försäkrings-tagarkretsen bör vidgas och kravet på i timantal fastställt deltidsarbete mildras. De begär därför i motionen 2128 att pensionskommittén skall utreda dessa frågor. Vidare yrkar de lagstiftning av innebörd att delpension skall tillkomma den som själv erlagt eller för vilken erlagts ATP-avgift för minst 10 inkomstår fr. o. m. det kalenderår vederbörande fyllt 45 år förutsatt att han haft inkomst av anställning minst 2 år under tiden närmast före ansökan om delpension. Motionärerna begär också riksdagsuttalande om att delpension inte får hindra att avtal träffas om kompletterande pensioner. Motionärerna framhåller att en lång rad individuella lösningar skulle möjliggöras om den nedre gränsen för deltidsarbete som pensionsvillkor slopades. Det finns – säger de – många andra möjligheter än en reguljär, till ett visst lägsta timantal per vecka bestämd deltidstjänst att fylla ut en delpension till en acceptabel totalinkomst. Några kan vilja satsa på säsongarbete eller tillfälliga uppdrag. Av två makar kan den som bäst behöver trappa ned sin arbetsinsats ta delpension och den andre fortsätta heltidsarbete. Någon kan ha ett sparkapital som han är villig använda som utfyllnad några år för att få möjlighet att gå i pension tidigare. Alltför många ställs enligt motionärernas mening utanför förmånen. Även de med andra arbetsförhållanden än anställning – t. ex. lantbrukare, fiskare och andra egenföretagare – kan – menar motionärerna – ha minst lika stort behov av tidigare pension eller mjukare övergång från fullt arbete till full pension som de anställda.

Utskottet kan inte dela motionärernas uppfattning att möjligheterna att erhålla delpension skulle vara så begränsade enligt förslaget i propositionen. Delpensionen har tillkommit för att bereda arbetstagare i åldern mellan 60 och 65 år delpension i kombination med deltidsarbete. Utskottet finner det i likhet med departementschefen därför naturligt att knyta an pensionsrätten till ett antal anställningsår med pensionsgrundande inkomst. De 10 år som föreslås i propositionen innebär enligt utskottets mening en lämplig avvägning. Detsamma gäller de krav på minsta genomsnittliga veckoarbetstid och på nedsättning av sådan tid som ställs som villkor för rätt till delpension. Den återstående arbetstiden bör som departementschefen framhåller ligga på minst en sådan nivå att den medför rätt till sociala förmåner av olika slag och denna gräns är för arbetslöshetsstödet del 17 timmar i veckan. Utskottet vill särskilt understryka att såväl nedsättningen av

veckoarbetstiden som den återstående arbetstiden enligt förslaget avser genomsnittliga tider. Man torde alltså ha stora möjligheter att tillgodose individuella behov i fråga om nedtrappning av såväl heltids- som deltid-arbeten.

Delpension utgör som tidigare nämnts en nyhet i pensionssystemet. Departementschefen framhåller uttryckligen att kvalifikationsreglerna tillhör de bestämmelser som kan behöva justeras sedan närmare erfarenheter vunnits vid den praktiska tillämpningen. Det skall som tidigare nämnts ankomma på riksförsäkringsverket att med biträde av den till verket knutna centrala pensionsdelegationen, vari som nämnts skall ingå representanter för arbetsmarknadens parter, att följa upp verkningarna och erfarenheterna av den nya försäkringen och föreslå erforderliga ändringar av bestämmelserna.

Med anledning av yrkandet i motionen om ett särskilt riksdagsuttalande om rätt att träffa avtal om kompletterande pensioner vid sidan av delpensionen vill utskottet erinra om att departementschefen särskilt understrukt att lagstiftningen om delpensionering självfallet inte utesluter avtalsmässiga kompletteringar t. ex. för inkomstdelar som överstiger den allmänna pensionsgränsen vid 7,5 basbelopp.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 2128 i nu berörda delar.

Herr Fågelsbo m. fl. (c) framhåller i motionen 2124 att delpensionsreglerna är olyckligt utformade med tanke på de småföretagare och lantbrukare som måste komplettera inkomsten från sin rörelse och sitt jordbruk med en kortare tids anställningsinkomst. Ofta uppgår arbetstiden under anställningen inte till de 22 timmar per vecka som är ett minimum för att man skall kunna komma i åtnjutande av delpension. Trots att avgift till delpensionsförsäkringen kommer att erläggas för deras anställningsinkomst, saknar de möjlighet att få delpension. Motionärerna begär att delpensionssystemets konsekvenser för småföretagare och lantbrukare med anställningsinkomst skall utredas av pensionskommittén.

Vad utskottet tidigare anfört innebär ett besvarande också av motionen 2124. Utskottet är inte berett att – innan närmare erfarenheter vunnits av de nya reglernas tillämpning i praktiken – medverka till en utvidgning av bestämmelsernas tillämpningsområde. Utskottet vill ånyo erinra om att erfarenheterna och verkningarna av de nya bestämmelserna skall följas upp av riksförsäkringsverket Någon utredning i frågan inom ramen för pensionskommitténs arbete är enligt utskottets mening därför inte erforderlig, och utskottet avstyrker således bifall till motionen 2124 även i denna del.

Herr Helén m. fl. (fp) framhåller i motionen 2127 att förslaget om en rörlig pensionsålder är en viktig social reform med stor betydelse för arbetslivets förnyelse. De ansluter sig därför till förslagen i propositionen men tar i motionen upp vissa frågor i anslutning till delpensioneringen. Mo-

tionärerna anser bl. a. att man bör förbättra möjligheterna för äldre arbetstagare att få deltidarbete och att trappa ned arbetstiden utan att byta yrke och arbetsgivare och att man bör anpassa arbetstid och arbetsuppgifter för sådana arbetstagare. Man bör enligt motionärerna också eftersträva större flexibilitet inom den allmänna försäkringen genom att i denna bygga in möjligheter att efter individuella önskemål sprida eller koncentrera sina ledigheter exempelvis genom att varva studier med yrkesarbete eller att ta ut pension i omgångar.

Med anledning av denna motion vill utskottet erinra om att det enligt propositionen ankommer på arbetsmarknadens parter att lösa frågan om rätt till deltidarbete. Departementschefen understryker särskilt att anpassning av arbetstid och arbetsuppgifter för äldre arbetstagare är en nödvändig förutsättning för en ändamålsenlig kombination av deltidarbete och delpension och att – som LO påpekat vid remissbehandlingen av pensionskommitténs betänkande – de lokala anpassningsgrupperna bör kunna utgöra en lämplig grund för ett samrådsförfarande om lämpliga deltidsarbeten. Av det anförda framgår att de problem i fråga om deltidsarbeten i samband med den nya lagstiftningen som berörs i motionen redan är uppmärksammade. Något sådant tillkännagivande som begärs i motionen är därför enligt utskottets mening inte erforderligt. På grund härav och då utskottet inte är berett att i nu förevarande sammanhang ta upp de övergripande frågor beträffande den allmänna försäkringen som motionärerna berör avstyrker utskottet bifall till yrkandet i motionen 2127.

För rätt att erhålla delpension krävs enligt propositionen att pensionen kombineras med deltidarbete. Denna regel skall gälla utan undantag.

I partimotionen 2129 uttalar herr Hermansson m. fl. (vpk) som sin mening att det bör finnas möjlighet att säkerställa delpension då det inte varit möjligt att lösa frågan om deltidarbete. Eljest blir – säger de – valfriheten och den rörliga pensionsåldern illusorisk. Motionärerna yrkar att delpension, då inga deltidarbeten finns att tillgå, skall kunna beviljas under förutsättning att den anställdes fackliga organisation ger in framställning därom.

Pensionskommittén föreslog i sitt betänkande Rörlig pensionsålder en undantagsregel av i huvudsak den innebörd som motionärerna avser. Kommitténs förslag i denna del rönt åtskillig kritik vid remissbehandlingen. Departementschefen framhåller i propositionen att en undantagsregel av angivet innehåll knappast är förenlig med en lagstiftning om delpensionsförsäkring. Med hänsyn härtill och till remissinstansernas kritik har han ansett sig inte böra förorda något undantag från kravet på deltidarbete.

Utskottet delar departementschefens uppfattning. I de fall deltidarbete inte går att ordna torde – som också sägs i propositionen – den enskildes ekonomiska intressen kunna tillgodoses inom ramen för arbetslöshetsstödet och förtidspensioneringen. Utskottet avstyrker alltså motionen i denna del.

I motionen 2129 tas också upp en annan fråga gällande deltidarbete i samband med delpension. Motionärerna framhåller att frågan hur deltidarbete lämpligen skall lösas i avgörande grad blir beroende av det inflytande arbetarna och deras fackliga organisationer får vid handläggningen av dessa frågor. Motionärerna anser att dessa organisationer bör erhålla en lagfäst rätt till tolkningsföreträdare när det gäller att avgöra vilka arbeten som skall komma i fråga som deltidarbeten.

Förslaget i propositionen bygger på att rätten till deltidarbete skall lösas genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Departementschefen understryker särskilt att anpassning av arbetstid och arbetsuppgifter för äldre arbetstagare är en nödvändig förutsättning för en ändamålsenlig kombination av deltidarbete och delpension och att de lokala anpassningsgrupperna bör kunna utgöra en lämplig grund för ett samrådsförfarande om lämpliga deltidarbeten. I sammanhanget bör också erinras om att LO och flera av dess fackförbund i samband med remissbehandlingen av pensionskommitténs betänkande uttalat att utfallet av delpensionsreformen till mycket stor del är beroende av de fackliga organisationernas agerande och att de på alla sätt kommer att medverka till att reformen förverkligas. Departementschefen erinrar i propositionen om att en ny lagstiftning om förhandlingsrätt och kollektivavtal för närvarande bereds inom arbetsmarknadsdepartementet på grundval av arbetsrättskommitténs betänkande Demokrati på arbetsplatsen (SOU 1975:1). Kommitténs förslag syftar till att göra det möjligt för arbetstagsidan att erhålla en från inflytandesynpunkt önskvärd kollektivavtalsreglering av frågor som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 2129 även i denna del.

Herr Carlsson i Vikmanshyttan (c) har i motionen 2123 tagit upp frågan om egenföretagares skyldighet att erlagga avgift till delpensioneringen på egen inkomst. Motionären menar att någon sådan skyldighet inte bör föreligga, eftersom egenföretagaren inte kan komma i åtnjutande av delpension.

Enligt 7 § i det förslag till lag om delpensionsförsäkring som propositionen innehåller skall avgift till delpensionsförsäkringen utgå med 0,25 % av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare hos honom i pengar eller som naturaförmåner i form av kost eller bostad. Avgiften skall beräknas på samma underlag som används för fastställande av socialförsäkringsavgifterna till folkpensioneringen och sjukförsäkringen. Innebörden av förslaget är att en egenföretagare som driver sitt företag som handelsbolag eller enskild firma inte skall betala någon avgift till delpensionsförsäkringen; han uppbär ju inte någon inkomst från företaget i egenkap av arbetstagare. Driver han däremot sitt företag som ett aktiebolag skall avgift erläggas på hans inkomst från företaget. I sådant fall har han

emellertid också samma rätt som andra anställda i företaget att komma i åtnjutande av delpension.

Med det anförda anser utskottet sig ha besvarat motionen. Någon åtgärd med anledning av densamma anser utskottet inte påkallad.

Pensionsålder

I några motioner från riksmötets början aktualiseras frågan om en sänkning av pensionsåldern generellt eller för vissa yrkeskategorier. Herrar Henmark och Petersson i Röstånga (båda fp) begär sålunda i motionen 254 utredning angående kostnader och övriga konsekvenser av att på sikt sänka den lagstadgade pensionsåldern till 60 år. Motionärerna framhåller bl. a. att utvecklingen inom skilda sektorer av näringslivet med ökad teknik och med krav på större effektivitet och teknisk precision innebär en stress i arbetet som sliter på människorna så hårt att de inte alltid orkar fullfölja sin arbetsuppgift ens till 65 år. Förtidspensionen bereder visserligen en trygghet men är enligt motionärernas mening, sedd ur den enskildes synvinkel, knappast en idealisk pensionsform, eftersom den kan tänkas ge vederbörande en känsla av att han är utslagen ur eller mindre önskvärd i produktionen. I motionen 30 av herr Hermansson m. fl. (vpk) yrkas – med hänvisning till att gruvarbete vare sig det utförs under eller över jord innebär svåra påfrestningar – att gruvarbetarna genom lagstiftning skall tillerkännas pension vid 60 år fr. o. m. den 1 januari 1976. I samma motion begärs också utredning om vilka andra yrkesgrupper med speciellt svåra och pressande arbetsförhållanden som bör komma i åtnjutande av motsvarande lägre pensionsålder. Ett liknande yrkande har framställts i den med anledning av propositionen väckta motionen 2129, också den av herr Hermansson m. fl. (vpk). Motionärerna begär i denna en kartläggning av vilka yrkesgrupper som är sysselsatta i så tungt och påfrestande arbete och vilkas arbetsmiljö kännetecknas av så stora hälso- och olycksfallsrisker, att de bör åtnjuta en kollektiv pensionering med full pension före 65 års ålder. Herr Åberg (fp) slutligen anser att yrkesliskarna bör ha rätt till lagfäst pension tidigare än vid 65 år och begär därför i motionen 764 utredning i syfte att möjliggöra sänkt pensionsålder för denna grupp.

Frågan om en generell sänkning av pensionsåldern för vissa yrkesgrupper med särskilt pressande arbete har under en följd av år prövats av riksdagen. Därvid har riksdagen uttalat (jfr 2LU 1969:20, SfU 1973:2 och 1974:32) att det knappast kan anses rimligt att i en allmän pensionslagstiftning prioritera hela yrkesgrupper med utgångspunkt i att gruppen har ett särskilt hårt eller pressande arbete, eftersom det knappast är sannolikt att påfrestningarna drabbar så generellt att en särskild lagstiftning är motiverad. Av de överläggningar som pensionskommittén haft med specialister inom arbetsmedicin och åldersforskning – resultatet av dessa överläggningar har i korthet redovisats i det föregående – framgår bl. a. att den medicinska expertisen

inte anser enbart tillhörighet till visst yrke vara någon lämplig grund för särskilda regler för pensionsinträdet. Den uppfattning riksdagen tidigare gett uttryck åt i den nu aktuella frågan har alltså bestyrkts.

När det gäller den i vpk-motionen nr 30 aktualiserade frågan om pensionsålder för gruvarbetare har riksdagen tidigare som sin mening uttalat (jfr 2LU 1968:66) att arbetstagare sysselsatta under jord i gruva utsätts för särskilda påfrestningar av fysisk och psykisk natur och att dessa påfrestningar får anses så betydande att det finns sakliga skäl för att underjordsarbetande i vissa avseenden tillerkänns bättre sociala förmåner än andra arbetstagare. Mot bakgrund härav träffades år 1969 mellan å ena sidan Svenska arbetsgivareföreningens (SAF) allmänna grupp, Grängesbergskoncernens gruvförbund och Mellansvenska gruvförbundet samt å den andra Svenska gruvindustriarbetareförbundet en överenskommelse om pensionsregler för gruvarbetare som viss tid arbetat under jord. Dessa gruvarbetare blev därigenom berättigade till ålderspension fr. o. m. 65 års ålder och fick därjämte möjlighet att på egen eller arbetsgivarens begäran gå i pension dessförinnan, dock tidigast fr. o. m. 63 års ålder. I sistnämnda fall var pensionen dock maximerad till ca 50 % av den pensionsgrundande inkomsten. Genom en i juni 1971 mellan SAF och LO träffad överenskommelse om en värdesäkrad ålderspension från 65 års ålder (STP) kom att råda i huvudsak likställdhet i pensionshänseende mellan gruvarbetarna och LO:s övriga medlemmar. När frågan om pensionsålder för gruvarbetare ånyo behandlades av riksdagen år 1972 underströk därför socialförsäkringsutskottet (SfU 1972:4), med åberopande av riksdagens tidigare uttalanden i fråga om pensionering av arbetstagare under jord i gruva, angelägenheten av att man inte ansåg frågan om underjordsarbetares pensionsålder definitivt löst genom den år 1969 träffade överenskommelsen om pension för den som arbetat under jord i gruva.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet det vara av stor betydelse och i överensstämmelse med riksdagens tidigare uttalande att Gruvornas arbetsgivareförbund (en sammanslagning av tidigare berörda parter på arbetsgivarsidan) och Gruvindustriarbetareförbundet nyligen träffat en överenskommelse av innebörd att den som viss tid arbetat under jord i gruva tillförsäkrats ålderspension från 60 års ålder. På grundval av denna överenskommelse skall ske fortsatta förhandlingar om pensionsanordningens närmare utformning. Utskottet, som förutsätter att även andra underjordsarbetande i gruva än de som omfattas av nämnda överenskommelse skall kunna erhålla pension vid motsvarande lägre ålder genom förhandlingar med arbetsgivarsidan, kan av skäl som tidigare åberopats mot en generell tidigareläggning av pensionsåldern för vissa yrkesgrupper inte biträda den i motionen nr 30 framförda uppfattningen att även gruvarbetare ovan jord bör ha en allmän pensionsålder vid 60 år. Utskottet vill därvid erinra om de vidsträckta möjligheter som numera föreligger att erhålla förtidspension från 60 års ålder och därjämte peka på de nya möjligheter till delpension

från 60 års ålder som kommer att föreligga genom den i propositionen föreslagna pensionsreformen. I den mån vissa yrkeskategorier anses böra komma i åtnjutande av en pensionsålder som ligger utanför det genom lagstiftningen reglerade systemet för allmän och rörlig pensionsålder bör denna fråga enligt utskottets mening lösas inom ramen för förhandlingar mellan berörda parter på arbetsmarknaden.

Vad slutligen angår motionen 254 vill utskottet som sin mening uttala att det – vid en tidpunkt då den av riksdagen tidigare beslutade sänkningen av den lagstadgade pensionsåldern till 65 år ännu inte trätt i kraft och då riksdagen har att ta ställning till bestämmelser om rörlig pensionsålder, vilka utformats med utgångspunkt i en pensionsrätt vid 65 års ålder – inte kan anses motiverat att utreda frågan om en ytterligare sänkning av den allmänna pensionsåldern till 60 år.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 30, 254, 764 och 2129, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga.

Rätten till pensionstillskott i vissa fall

Till folkpension i form av ålderspension, förtidspension och änkepension utgår pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott. Pensionstillskottet utgör f. n. 18 % av basbeloppet. Den 1 juli i år höjs det till 21 % av basbeloppet och därefter med 4 % årligen till den 1 juli 1981, då det kommer att utgöra 45 % av basbeloppet. Till förtidspension skall fr. o. m. den 1 juli 1976 utgå dubbla pensionstillskott, varigenom pensionstillskotten till sådan pension den 1 juli 1981 kommer att uppgå till 90 % av basbeloppet.

Pensionstillskotten är inkomstprövade mot ATP-pension. Avräkningen är så konstruerad att den som uppbär 30 % (fr. o. m. den 1 juli 1979 45 %) av basbeloppet eller mera i ATP inte får något pensionstillskott. Den som uppbär sådan pension med lägre belopp än 30 % (fr. o. m. den 1 juli 1979 45 %) av basbeloppet får utfyllnad så att de sammanlagda förmånerna uppnår 30 %- (resp. 45 %-)nivån.

I det fall den försäkrade begärt undantagande från ATP, skall vid bedömningen av hans rätt till pensionstillskott hänsyn tas även till sådan tilläggspension som skulle ha utgått om undantagande inte hade ägt rum. Denna bestämmelse har tillkommit för att förebygga att de som begärt undantagande inte skall kunna erhålla en förmån som – om de varit med i ATP – inte hade kunnat utgå.

Herr Fridolfsson m. fl. (m) begär i motionen 752 förslag om vidgad rätt till pensionstillskott för dem som begärt undantagande från tilläggspensioneringen. Motionärerna framhåller bl. a. att en försäkrad som begärt undantagande från ATP kan erhålla pensionstillskott endast i den mån tilläggspension, som skulle ha utgått om undantagande inte skett, varit så liten att den skulle ha medgett rätt till pensionstillskott. Härigenom kan en folk-

pensionär som enda pension komma att uppbära grundbeloppet inom folkpensioneringen och inte något som helst pensionstillskott. Liknande synpunkter framförs av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c) i motionen 1213. När man fastställer pensionärernas rättigheter och skyldigheter torde man – framhåller motionärerna – så gott som alltid utgå från att alla har tillgång till åtminstone folkpensionens grundbelopp jämte pensionstillskott. Detta innebär att de som begärt undantagande från ATP ofta kan råka i en besvärlig ekonomisk situation, något som enligt motionärernas mening måste anses särskilt otillfredsställande i sådana fall då vederbörande pensionär begärt undantagande från ATP innan pensionstillskotten infördes och pensionären inte haft möjlighet förutse att han skulle ställas utanför de framtida standardhöjningar som kunde komma att utgå till pensionärer utan ATP-pension.

Inkomstprövningen av pensionstillskott tillkom med utgångspunkt i den grundläggande uppfattningen att pensionsförbättringar borde komma de pensionärsgupper till godo där behovet av förbättringar var mest framträdande. Att inkomstprövningen begränsats till ATP beror på att denna pension är registrerad inom det allmänna pensionssystemet. Man har härigenom vunnit administrativa fördelar genom att alla behövliga uppgifter finns tillgängliga hos de utbetalande organen och sluppit de olägenheter som ett ansökningsförfarande och en därav följande prövning i det enskilda fallet måste medföra för såväl den enskilde som försäkringsadministrationen. Enligt utskottets mening kan med hänsyn till pensionstillskottens syfte berättigade invändningar i och för sig knappast riktas mot att man vid prövningen behandlar den försäkrade som om han hade lyft den ATP han varit berättigad till om han inte trätt ur försäkringen. Å andra sidan kan man inte bortse från att även i de fall då en försäkrad begärt undantagande från ATP kan åberopas skäl för att medge pensionsförbättringar i form av pensionstillskott. Den i motionerna berörda frågan har ett visst samband med en rad andra frågor beträffande intjänande av pensionsrätt som behandlas av pensionskommittén. Det synes enligt utskottets mening därför lämpligt att ifrågakvarande motioner överlämnas till denna kommitté för prövning.

Övriga frågor

Pensionsgrundande inkomst inom ATP är enligt gällande bestämmelser den försäkrades inkomst av förvärvsarbete under åren fr. o. m. det då han fyller 16 år t. o. m. det då han fyller 65 år. Inkomster för år under vilket den försäkrade avlidit eller åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt lagen om allmän försäkring är dock inte pensionsgrundande.

I propositionen föreslås att vid förtida uttag av halv ålderspension, den försäkrade skall tillgodoräknas pensionspoäng för fortsatt förvärvsarbete fram till 65 års ålder.

Herr Carlshamre m. fl. (m) begär i motionen 2128 sådan ändring av gäl-

lande bestämmelser att pensionsrätt inom ATP skall kunna grundas även på inkomster under år då den försäkrade gjort helt förtida uttag av pension eller då han senare under året avlidit. Motionärerna framhåller att det inte kan anses rimligt att den som beviljas förtida uttag av pension i slutet av ett år skall gå förlustig pensionsrätt för nästan en hel årsinkomst. Inte heller bör – menar motionärerna, med tanke på efterlevandepensionen – under dödsåret förvärvat inkomst, som är tillräckligt stor för att i och för sig vara pensionsgrundande, borträknas från pensionsunderlaget.

Bestämmelsen om att pensionsgrundande inkomst inte skall beräknas för det år då den försäkrade avlidit har motiverats av att den försäkrades inkomst under dödsåret saknar betydelse för bedömande av hans efterlevandes rätt till familjepension och storleken av sådan pension. Det har heller inte ansetts rimligt att en försäkrad för det år då han begärt förtida uttag och uppburit ålderspension skall ha möjlighet att tjäna in ytterligare pensionspoäng.

Förslaget i propositionen innebär som nämnts en icke oväsentlig utvidgning av möjligheterna att tjäna in pension vid förtida uttag. Frågor om såväl förvärv av pensionspoäng som beräkning av avgifter ingår i pensionskommitténs fortsatta utredningsuppdrag. Vid sådant förhållande anser utskottet det inte motiverat att bifalla lagstiftningsyrkandet i motionen. Utskottet avstyrker således bifall till motionen 2128 även i nu berörda del.

Herr Gadd (s) framhåller i motionen 1197 från riksmötets början att sedan början av 1960-talet betydande insatser gjorts inte minst av staten för att förbättra kulturarbetarnas ekonomiska villkor. En grupp som inte kunnat få del av förbättringarna i samma utsträckning som andra är emellertid – framhåller motionären – de kulturkritiker som medarbetar i dags- och tidskriftspressen samt i radio och television och av vilka det stora flertalet saknar den sociala trygghet som fast anställd personal har. Motionären anser att riksdagen bör begära en utredning av möjligheterna att lagstiftningsvägen tillförsäkra berörda och andra med dem jämförbara grupper tilläggspension och andra sociala förmåner.

Den 12 februari 1975 har träffats en överenskommelse mellan Tidningsarnas arbetsgivareförening (TA) och Svenska journalistförbundet (SJF). Överenskommelsen omfattar medlemsföretag i TA samt frilansmedarbetare som är medlemmar i SJF. Med frilansmedarbetare skall enligt överenskommelsen förstås personer som, utan att vara anställda, har journalistisk verksamhet som huvudsaklig sysselsättning och som åtar sig uppdrag åt ett eller flera företag och normalt honoreras för vart och ett av dessa. Överenskommelsen innebär att medlemsföretagen i TA, omfattande en mycket betydande del av dags-, kvälls- och veckopressen, skall för frilansmedarbetare som under ett kalenderår erhållit honorar om sammanlagt minst 3 000 kr. betala avgifter till ATP och andra socialförsäkringsavgifter samt i vissa fall semesterlön. Det förhållandet att uppdragsgivaren erlägger sociala avgifter och betalar

ut semesterlön skall enligt överenskommelsen inte förändra frilansmedarbetarens ställning som självständig uppdragstagare i förhållande till uppdragsgivaren.

Av det anförda framgår att betydande grupper frilansmedarbetare numera genom avtal tillförsäkrats ATP och andra sociala förmåner från den allmänna försäkringen. På grund härav och då utskottet förutsätter att även andra av motionären avsedda grupper kommer att kunna lösa frågan om sin sociala trygghet på motsvarande sätt finner utskottet att någon åtgärd från riksdagens sida inte erfordras med anledning av motionen.

Herrar Jonsson i Mora och Ahlmark (båda fp) yrkar i motionen 1206 att riksdagen skall anta en plan för genomförande av lika folkpensionsförmåner oberoende av civilstånd. Med anledning härav vill utskottet erinra om 1974 års pensionsreform som innebar, förutom en höjning av folkpensionens grundförmåner och en utjämning av dessa förmåner mellan gifta och ogifta fr. o. m. den 1 januari i år, en fortsatt successiv utbyggnad av pensionstillskotten så att dessa per den 1 juli 1981 kommer att uppgå till 45 % av basbeloppet för ålderspensionärer och till 90 % av basbeloppet för förtidspensionärer. Dessa förbättrade pensionstillskott utgår med samma belopp till ensam pensionär som till var och en av två makar. Då ytterligare justeringar av relationerna mellan folkpensionsförmånerna för gifta och ogifta skulle innebära avsevärda kostnadsökningar för staten är det mot bakgrund av förra årets riksdagsbeslut och med hänsyn till andra angelägna reformkrav enligt utskottets mening inte motiverat att riksdagen nu binder sig för ytterligare åtaganden i berörda hänseende.

Utskottet har slutligen att ta ställning till yrkandet i motionen 1226 av herr Strindberg m. fl. (m) om att ATP-avgiften fr. o. m. den 1 januari 1976 skall fastställas till 9 % av avgiftsunderlaget. Avgiften uppgår för närvarande till 10,75 % men skall – enligt tidigare riksdagsbeslut – nästa år höjas till 11 % och för åren 1977–1979 utgöra 11,75 %.

I samband med att riksdagen år 1973 beslöt fastställa avgiften till tilläggspensioneringen till 10,75 % för år 1975 och till 11 % för vart och ett av åren 1976–1979, väcktes en motion med yrkande om begränsning av avgiften till 9,5 %. Riksdagen avlog detta yrkande. Därvid hänvisades bl. a. (SfU 1973:22) till att riksförsäkringsverket i sitt förslag till avgiftsuttag för åren 1975–1979 enhälligt förordat att avgiften skulle fastställas till 11 % för hela perioden. Riksdagen återopade också de uttalanden om önskvärdheten av en betydande fondering som gjorts i princippropositionen (1958 A:55) angående tilläggspensioneringen. När frågan om höjning av avgiftsuttaget till 11,75 % för åren 1977–1979 prövades av riksdagen förra året i samband med förslaget till bl. a. sänkning av den allmänna pensionsåldern avvisade riksdagen ett motionsyrkande om avslag på en sådan höjning med hänvisning till angelägenheten av att beslut i finansieringsfrågan fattades samtidigt med beslutet om den nya pensionsreformen.

Enligt utskottets mening saknar riksdagen anledning att i år inta en annan ståndpunkt i fråga om ATP-uttaget än tidigare, och utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Mot de delar av propositionen som i det föregående inte upptagits till särskild behandling, bl. a. de frågor som gäller den allmänna pensioneringens samordning med arbetslöshetsstödet samt beräkning av pensionsgrundande inkomst vid vuxenstudier och arbetsmarknadsutbildning, har utskottet inte funnit anledning till erinran.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande förtidspension
att riksdagen avslår motionen 1975:2129 (yrkande 2);
2. beträffande regler för omräkning av pension vid förtida uttag
att riksdagen avslår motionen 1975:2124 (yrkande 1) och motionen 1975:2126;
3. beträffande förtida uttag vid lång intjänandetid
att riksdagen avslår motionen 1975:2128 (yrkande 3 i motsvarande del);
4. beträffande avveckling av förtida resp. uppskjutet uttag
att riksdagen avslår motionen 1975:2129 (yrkande 5);
5. beträffande kvalifikationsreglerna för delpension
att riksdagen avslår motionen 1975:2128 (yrkandena 1 och 3, sistnämnda yrkande i motsvarande del);
6. beträffande avtal om kompletterande pensioner vid sidan av delpensioneringen
att riksdagen avslår motionen 1975:2128 (yrkande 4);
7. beträffande utredning om konsekvenserna av delpensionssystemet för småföretagare m. fl. i vissa fall
att riksdagen avslår motionen 1975:2124 (yrkande 2);
8. beträffande tillkännagivande angående deltidsarbeten m. m.
att riksdagen avslår motionen 1975:2127;
9. beträffande undantag från kravet på deltidsarbete för rätt till delpension
att riksdagen avslår motionen 1975:2129 (yrkande 4);
10. beträffande tolkningsföreträde i vissa fall
att riksdagen avslår motionen 1975:2129 (yrkande 3);
11. beträffande skyldighet för egenföretagare att erlägga avgift till delpensionering
att riksdagen avslår motionen 1975:2123 i den mån den inte kan anses besvarad med vad utskottet ovan anförde;
12. beträffande generell sänkning av pensionsåldern till 60 år
att riksdagen avslår motionen 1975:254;

13. beträffande sänkning av pensionsåldern för gruvarbetare
att riksdagen avslår motionen 1975:30 (yrkande 1);
14. beträffande sänkning av pensionsåldern för vissa yrkesgrupper
att riksdagen avslår motionen 1975:30 (yrkande 2), motionen
1975:764 och motionen 1975:2129 (yrkande 1);
15. beträffande rätt till pensionstillskott för den som begärt undan-
tagande från ATP
att riksdagen med anledning av motionerna 1975:752 och
1975:1213 ger regeringen till känna vad utskottet anfört;
16. beträffande beräkning av pensionsgrundande inkomst för år
då den försäkrade avlidit m. m.
att riksdagen avslår motionen 1975:2128 (yrkande 2);
17. beträffande vissa kulturarbetares sociala förmåner
att riksdagen avslår motionen 1975:1197;
18. beträffande lika folkpensionsförmåner oberoende av civilstånd
att riksdagen avslår motionen 1975:1206;
19. beträffande ATP-uttaget
att riksdagen avslår motionen 1975:1226;
20. att riksdagen antar de vid propositionen 1975:97 fogade för-
slagen till
 - a. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
 - b. lag om delpensionsförsäkring,
 - c. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
 - d. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kom-
munalt bostadstillägg till folkpension,
 - e. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäk-
ring,
 - f. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmark-
nadsstöd.

Stockholm den 15 maj 1975

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Augusts-
son (s), Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm
(c), fru Håvik* (s), herr Marcusson (s), fröken Pehrsson (c), herrar Lindström
(s), Fridolfsson (m), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro (c), Jonsson
i Mora (fp) och Hagberg i Borlänge* (vpk).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer och särskilda yttranden

Beträffande förtidspension (punkten 1 i utskottets hemställan)

1. Reservation av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 32 som börjar med "Av det" och slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av vad sålunda anförts om vidgning av förtidspensioneringen till en pensionsform av delvis annan karaktär understryks enligt utskottets mening synpunkterna i motionen 2129 om behovet av en utvärdering av de hittills vunna erfarenheterna för att med dessa som utgångspunkt pröva att ytterligare utveckla denna form av rörlig pensionsålder. Denna form tar sikte på att tillgodose behovet av en tidigare och lägre pensionering än vid den allmänna pensionsålderns inträde. Den gäller hänsynstaganden till situationen i individuella fall, varvid prutas på de exklusivt medicinska grunderna. Även arbetsmarknadsmässiga förhållanden kan – såsom framhålls i motionen – fälla avgörandet. En stor betydelse har härvidlag möjligheten att tillerkänna pensionstagare hel pension. Utskottet delar motionärernas uppfattning om betydelsen av att mot denna bakgrund en ökad tillämpning av förtidspensionering kommer till stånd. Utskottet tillstyrker därför bifall till motionen på denna punkt.

dels att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:2129 (yrkande 2) ger regeringen till känna vad utskottet anför;

Beträffande regler för omräkning av pension vid förtida uttag (punkten 2 i utskottets hemställan)

2. Reservation av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Magnusson i Nensholm (c), fröken Pehrsson (c) och herr Andersson i Nybro (c) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 35 som börjar med "Den övergångsbestämmelse" och slutar med "motionen 2126." bort ha följande lydelse:

Propositionens förslag att pensionsbeloppet för den som gjort förtida uttag före den 1 juli 1976 skall räknas om och att reduceringsfaktorn 0,5 % per månad då skall användas, oavsett vid vilken tidpunkt den förtida pensionen tagits ut, innebär en viss förbättring i förhållande till nu gällande regler för den som begärt förtida uttag. För den som den 1 juli 1976 fyllt 67 år och som gjort maximalt förtida uttag innebär propositionens förslag att pensionen i fortsättningen reduceras med 24 % per år i stället för som tidigare med 28,8 %.

Även de nya reglerna innebär således att den ekonomiska situationen för den pensionär som gjort förtida uttag och skall leva på enbart folkpensionen kommer att vara mycket svår.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det med det nya läge som uppstått i och med att pensionsåldern sänks till 65 år och delpension införs från 60 år framstår som nödvändigt att förbättra förhållandena även för den kategori pensionärer som tidigare gjort förtida uttag av pension. Dessa skall inte behöva komma i ett sämre läge än om pensionsåldern redan då de gjorde sitt förtida uttag varit 65 år. Utskottet anser därför att pensionskommittén bör ges i uppdrag att utifrån en målsättning om en ekonomisk grundtrygghet för alla pensionärer pröva frågan om en revidering av gällande regler för reducering av pensionen för den som gjort förtida uttag före 1 juli 1976. En utgångspunkt för denna prövning bör vara att pensionen skall uppgå till den storlek som den skulle ha haft om pensionsåldern varit 65 år när det förtida uttaget gjordes.

Utskottet vill i detta sammanhang också starkt understryka nödvändigheten av att allmänheten får en utförlig information om effekterna på pensionsbeloppet av att göra förtida uttag.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:2126 och med avslag på motionen 1975:2124 (yrkande 1) hos regeringen begär att pensionskommittén ges i uppdrag att pröva frågan om reduceringsreglerna vid förtida uttag av pension.

Beträffande förtida uttag vid lång intjänanderid (punkten 3 i utskottets hemställan)

3. *Reservation* av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 35 rad 4 nedifrån med "Det kan" och slutar på s. 36 med "denna del." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar emellertid den i motionen 2128 framförda meningen att det borde vara möjligt att för personer med ett mycket långt arbetsliv bakom sig modifiera reglerna om förtida uttag av pension så att en lägre pensionsålder möjliggörs utan den förhållandevis kraftiga och bestående reduktion som annars blir följden av förtida uttag. Under förutsättning av sådana möjligheter skulle en stor del av dem som har haft tunga, monotona och ofta relativt dåligt betalda arbeten kunna gå i pension något tidigare än andra utan att lida ekonomiskt avbräck. Även från försäkringsfinansiell synpunkt vore en sådan ordning logisk då inom ATP de som haft den längsta intjänandetiden med nuvarande ordning får ut den lägsta livspensionen i förhållande till inbetalda avgifter. I likhet med motionärerna anser utskottet att pensionskommittén bör få i uppdrag att inom en snar framtid utreda förmånligare regler för förtida uttag vid särskilt lång intjänandetid.

dels att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:2128 (yrkande 3 i motsvarande del) hos regeringen begär att pensionskommittén får i uppdrag att snarast utreda frågan om möjligheterna att göra förtida uttag på förmånligare villkor vid särskilt lång intjänandetid i enlighet med vad i motionen anförts;

Beträffande avveckling av förtida resp. uppskjutet uttag (punkten 4 i utskottets hemställan)

4. Reservation av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 36 som börjar med "Av vad" och slutar med "till motionen." bort ha följande lydelse:

I motionen uttalas anslutning till LO:s bedömning att förtida och uppskjutet uttag förlorat i betydelse för huvuddelen av löntagarna. Frågan ställs varför man då över huvud taget skall bibehålla dessa pensionsformer. Minskningen av reduktionsfaktorn från 0,6 till 0,5 procent minskar inte den påtagligt negativa innebörden av reglerna för förtida uttag framför allt genom att denna reduktion är livsvarig. Bevekelsegrunden för att begära förtida uttag har varit – och kan svårligen tänkas vara någon annan – att förvärvsarbetet upplevts som alltför slitsamt och påfrestande för att man skall kunna fortsätta därmed. Samma bevekelsegrund kan förutsättas ha förelegat för den som sökt och erhållit förtidspension. Men de ekonomiska villkoren har när det gäller förtida uttag tett sig helt annorlunda och ofördelaktigare. En rörlig pensionsålder bör oavsett skiljaktigheter i utformningen grundas på principen att ge den enskilde möjlighet att inom den givna ramen gå i pension när behov därav föreligger utan att förmånerna skall behöva reduceras. Oftast återopade försäkringsmatematiska grunder har ingenting med ett socialt synsätt att göra. För dem som känner lust och behov av att fortsätta arbetet efter uppnådd pensionsålder bör denna rätt medges utan att man försätter den enskilde i en sådan chansartad situation som ett avstående från flera års pensioner kan innebära om hälsa och sjukdom kan medföra en plötslig och oväntad förändring. Utskottet ansluter sig därför till motionärernas mening att frågan om hur systemet med förtida och uppskjutet uttag bör avvecklas blir föremål för en närmare prövning.

dels att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:2129 (yrkande 5) hos regeringen begär att verkningarna för den enskilde av förtida och uppskjutet uttag jämfört med övriga former av rörlig pensionsålder underkastas en omprövning och att förmånerna för en avveckling av förtida resp. uppskjutet uttag av folkpension och ATP blir föremål för utredning;

Beträffande kvalifikationsreglerna för delpension (punkten 5 i utskottets hemställan)

5. *Reservation* av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 37 med "Utskottet kan" och slutar på s. 38 med "berörda delar." bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning när det gäller såväl kravet på deltidsarbete som på anställningsinkomster. Utskottet har för sin del svårt att inse av vilken anledning något krav på deltidsarbete över huvud taget skall resas och menar att ett sådant krav i hög grad inkräktar på den enskildes ansvarsområde. Såsom motionärerna framhåller bör den nedre gränsen för deltidsarbete med fördel kunna slopas. Rätten till delpension skulle då tillkomma alla som efter uppnådd sextioårsålder minskar sin arbetsinsats med t. ex. 15 procent. Minskningen bör kunna mätas antingen i timmar per vecka eller som inkomstminskning i jämförelse med den genomsnittliga årsinkomsten för t. ex. de fem år, som föregått delpensioneringen. Utskottet kan också instänmma i vad motionärerna anför om kravet på 10 års pensionsgrundande anställningsinkomster fr. o. m. 45 års ålder. I princip borde inte formen av inkomst spela någon roll, huvudsaken är att inkomsten är pensionsgrundande. Det kan emellertid finnas skäl att förutsätta någon tids anställningsinkomst. Som motionärerna föreslår bör pensionskommittén snarast få uppdraget att utreda såväl frågan om vidgad förmånstagarkrets inom den nya delpensioneringen som möjligheterna att mildra – och helst slopa – kravet på en nedre gräns för deltidsarbete vid nämnda delpensionering.

Med anledning av yrkandet i motionen om ett särskilt riksdagsuttalande om rätt att träffa avtal om kompletterande pensioner vid sidan av delpensionen vill utskottet erinra om att departementschefen särskilt understrukt att lagstiftningen om delpensionering självfallet inte utesluter avtalsmässiga kompletteringar t. ex. för inkomstdelar som överstiger den allmänna pensionsgränsen vid 7,5 basbelopp.

dels att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:2128 (yrkandena 1 och 3, sistnämnda yrkande i motsvarande del) hos regeringen begär att pensionskommittén får i uppdrag att snarast utreda frågan om en vidgning av försäkringstagarkretsen inom den nya delpensioneringen liksom möjligheterna att mildra kravet på i timantal fastställt deltidsarbete vid delpensionering i enlighet med vad i motionen anförts;

Beträffande tillkännagivande angående deltidssarbeten m. m. (punkten 8 i utskottets hemställan)

6. *Särskilt yttrande* av herr Jonsson i Mora (fp) som anför:

Folkpartiet ser den rörliga pensionsåldern som början till en liberal förnyelse i arbetslivet. De aktuella reformerna bör ses som ett första led i en utveckling mot ett framtida pensionssystem med ökad personlig valfrihet. Ett sätt att förbättra anpassningen av arbetslivet efter individuella behov är att göra det möjligt för fler att få deltidssarbete. En ökad förekomst av deltidssarbeten bör också göra det möjligt för dem som så önskar att stanna kvar i arbetslivet även efter den allmänna pensionsåldern. Det är en nödvändig förutsättning för en ändamålsenlig kombination av deltidssarbete och delpension.

Det är viktigt att möjligheter tillskapas för äldre arbetstagare att trappa ned sin arbetstid utan att byta yrke och arbetsplats. Stat, landsting och kommuner bör vara föregångare och mönsterbildande för anpassningen av arbetstid och arbetsuppgifter till individuella behov. Uppgiften att skaffa fler deltidssarbeten måste dock lösas på varje arbetsplats.

Beträffande undantag från kravet på deltidssarbete för rätt till delpension (punkten 9 i utskottets hemställan)

7. *Reservation* av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 39 som börjar med "I partimotionen" och slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Vänsterpartiet kommunisterna ger i motionen 2129 sin anslutning till förslaget i propositionen om delpension genom deltidssarbete utfylld med pension. Förslaget kan sägas utgöra en lösning för dem som vill avtrappa sina arbetsinsatser utan att därigenom riskera ekonomiska avbräck. Det är en helt öppen och oviss fråga hur detta i praktiken kommer att se ut och om företagen är villiga att medverka till att deltidssarbete på acceptabla villkor blir ordnade. Det är enligt motionärernas mening helt nödvändigt att säkerställa de anställdas intressen härvidlag. Det rör sig dels om på vad sätt största möjliga garantier skall kunna skapas för att lösa frågan om deltidssarbete, dels om den situation som uppstår därest inte sådant visar sig bli ordnat.

I det senare avseendet tar motionen upp den tankegång som föresvävat utredningen, nämligen möjligheten av individuella undantag från kravet på deltidssarbete för rätt till delpension. LO:s yttrande återopas, i vilket organisationen säger sig kunna acceptera den föreslagna undantagsregeln endast under förutsättning av att avgörandet ligger hos facklig organisation. Det förefaller utskottet som om ett tillräckligt starkt korrektiv skapas för en ur alla synpunkter acceptabel tillämpning av undantagsregeln om det av LO förordade förbehållet blir beaktat. Det är viktigt att önskemålet om

att avtrappa insatsen i arbetslivet kan uppfyllas även om deltidarbete ej visat sig kunna ordnas. Kompensationen för inkomstbortfallet bör enligt motionärerna kunna ordnas genom halv ersättning från A-kassa. Därmed kan pensionstagarens ekonomiska intresse på ett avgjort bättre sätt tillvaratas än genom det oförmånligare arbetslöshetsstödet. Utskottet biträder därför förslagen i motionen 2129 i denna del.

dels att utskottet under 9 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:2129 (yrkande 4)

- a. beslutar att kravet på deltidarbete som förutsättning för rätt till delpension skall efterges i sådana fall då deltidarbete inte kunnat ordnas, under förutsättning att den anställdes fackliga organisation inger framställning därom,
- b. beslutar att inkomstbortfallet då deltidarbete inte kunnat ordnas skall täckas genom halv ersättning från A-kassa,
- c. hos regeringen begär att förslag om erforderlig författningsändring och om statliga bidrag till A-kassorna föreläggs riksdagen vid riksmötet 1975/76;

Beträffande tolkningsföreträde i vissa fall (punkten 10 i utskottets hemställan)

8. Reservation av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 40 som börjar med "Förslaget i" och slutar med "denna del." bort ha följande lydelse:

Motionen 2129 tar upp den helt avgörande frågan om hur de anställda och deras organisationer skall kunna utöva inflytande över den praktiska frågan om deltidarbets ordnande. Det kan inte uteslutas att som deltidarbete anvisas ett mot den anställdes kvalifikationer och arbetsförmåga icke svarande slag av arbete utan ett betydligt sämre och oacceptabelt sådant. Den omständigheten att vid remissbehandlingen frågan vidrörts – liksom i propositionen – att rätten till deltidarbete skall lösas genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden är icke till fyllest. Även om kommande behandling av arbetsrättskommitténs betänkande Demokrati på arbetsplatsen och efter vederbörlig remissbehandling härav proposition i frågan kommer att avlämnas, bör icke förbises att vid avgörandet av den nu aktuella frågan elementära trygghetskrav för de anställda blir tillgodosedda. Ett sådant har i motionen anförts under punkten 3 om att de anställdas fackliga organisationer ges tolkningsföreträde vid handläggningen av frågor om vilka arbeten som skall komma i fråga som deltidarbeten i samband med delpension. Utskottet biträder alltså motionen i denna del.

dels att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:2129 (yrkande 3)
ger regeringen till känna vad utskottet anför i fråga om tolk-

ningsföretråde för de anställdas fackliga organisationer vid avgörande av vilka arbeten som skall komma i fråga som deltidarbete i samband med delpension;

Beträffande sänkning av pensionsåldern för gruvarbetare (punkten 13 i utskottets hemställan)

9. *Reservation* av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 42 med "Mot bakgrund" och slutar på s. 43, rad 2 uppiifrån, med "föreslagna pensionsreformen." bort ha följande lydelse:

Kravet på en lägre pensionsålder för inom gruvindustrin sysselsatta har haft sådan stark genomslagskraft, att – som utskottet redovisat – riksdagen i uttalande år 1968 understrukt de påfrestningar som är förknippade med arbetet inom denna industri. En begränsning gjordes därvid för under jord arbetande. Bland de sysselsatta inom denna industri råder emellertid den uppfattningen att någon skiljelinje av detta slag inte kan dras. Dels förekommer även gruvbrytning ovan jord, under stor del av året utförs arbetet i stark kyla, dels har arbetare ovan jord i flertalet fall under lång tid varit sysselsatta i arbete under jord. Kravet på generell sänkning till en lägre pensionsålder för inom gruvindustrin sysselsatta reses därför med kraft av de anställda.

Vad angår den uppgörelse som träffats mellan SAF:s allmänna grupp m. fl. å den ena sidan samt Gruvindustriarbetareförbundet å den andra sidan har denna överenskommelse – så som framhålls i motionen 30 – en sådan bristfällig utformning, att den inte kan ersätta ett lagfästade av en lägre pensionering. På allt fler områden inom arbetslivet förekommer sådant lagfästade på områden, som tidigare ansetts böra lösas på överenskommelsens väg mellan arbetsmarknadens parter. Det nu aktuella området för gruvarbetarnas vidkommande är i hög grad ett sådant fall då ett lagfästade av kravet om lägre pensionering bör ske. Utskottet ansluter sig till motionsyrkandet och de i anslutning härtill anförda motiveringarna i motionen 30.

dels att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:30 (yrkande 1) uttalar sig för en till 60 år sänkt pensionsålder för inom gruvindustrin sysselsatta arbetare, inklusive ovanjordsarbetande, och hos regeringen begär att riksdagen vid riksmötet 1975/76 föreläggs förslag till erforderliga författningsändringar;

Beträffande sänkning av pensionsåldern för vissa yrkesgrupper (punkten 14 i utskottets hemställan)

10. Reservation av herr Hagberg i Borlänge (vpk) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 43 som börjar på rad 2 uppifrån med "I den" och slutar med "i fråga." bort ha följande lydelse:

I samband med diskussionen om en lägre pensionsålder för inom gruvindustrin sysselsatta har riktigt påvisats att samma skäl talar för att även andra grupper också är i behov av en lägre pensionering. Vänsterpartiet kommunisterna har i tidigare sammanhang – som skett i motionen 30 – rest kravet om att en kartläggning bör ske av vilka sådana grupper som därvid bör komma i fråga. Den återopade motionen nämner förutom arbetet i gruvor det på sistone aktualiserade skogsarbetet, hamnar, varven och andra tunga arbetsprocesser. Utskottet delar den framförda uppfattningen om att det såväl i vårt land som i flera andra länder bör vara möjligt att uppnå acceptabla lösningar om en gränsdragning som tillerkänner sysselsatta inom de mest utsatta arbetsområdena en lägre pensionsålder. Utskottet biträder alltså yrkandet 2 i motionen 30 och yrkandet 1 i motionen 2129. Härmed anser utskottet yrkandet i motionen 764 tillgodosett. Utskottet är inte berett att i nu förevarande sammanhang medverka till en generell sänkning av pensionsåldern och avstyrker därför bifall till motionen 254.

dels att utskottet under 14 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:2129 (yrkande 1) samt med anledning av motionen 1975:30 (yrkande 2) och motionen 1975:764 hos regeringen begär en kartläggning av vilka yrkesgrupper som är sysselsatta i så tungt och påfrestande arbete och vilkas arbetsmiljö kännetecknas av så stora hälso- och olycksfallsrisker, att de bör åtnjuta en tidigare pensionering med full pension, och att förslag härom skyndsamt föreläggs riksdagen;

11. Särskilt yttrande av herr Jonsson i Mora (fp) som anför:

För yrkesgrupper, som utsätts för särskilda påfrestningar av fysisk och psykisk natur, kan det finnas sakliga skäl för i vissa avseenden bättre sociala förmåner. Arbetstagare sysselsatta under jord i gruva utsätts, som riksdagen tidigare uttalat, för betydande sådana påfrestningar. Som framhålls i motionen 764 av herr Åberg (fp) kräver även yrkesfisket en mycket hård fysisk ansträngning. Arbetet bedrivs tidvis under mycket svåra väderleksförhållanden. Ordnade arbetsförhållanden och arbetstider är okända begrepp. En fiskare som t. ex. passerat 60-årsåldern har därför stora svårigheter att kunna hänga med i den takt som dagens yrkesfiske kräver. Även för fiskets utövare är således en lägre pensionsålder värd att överväga.

Beträffande sänkning av pensionsåldern för gruvarbetare m. fl. yrkesgrupper (punkterna 13 och 14 i utskottets hemställan)

12. Särskilt yttrande av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Magnusson i Nennesholm (c), fröken Pehrsson (c) och herr Andersson i Nybro (c) vilka anför:

I motionerna 30, 764 och 2129 tar motionärerna upp frågan om en tidigare pensionering av vissa grupper arbetstagare med särskilt tunga och påfrestande arbetsuppgifter. Som utskottet anför har riksdagen tidigare vid behandlingen av liknande krav uttalat att det knappast kan anses rimligt att i en allmän pensionslagstiftning prioritera hela yrkesgrupper med utgångspunkt i att gruppen har ett särskilt hårt eller pressande arbete. Utskottet vidhåller denna uppfattning samt redovisar att man för vissa gruvarbetare i underjordsarbete nu träffat avtal om ålderspension från 60 års ålder. Utskottet erinrar också om de vidgade möjligheterna att erhålla förtidspension från 60 år och om de nya möjligheterna till delpension.

Vi har inget att invända mot utskottets principiella inställning till frågan om en lägre pensionsålder för vissa utsatta yrkeskategorier men vill understryka att det även efter de reformer på pensionsområdet som nu genomförs fortfarande kvarstår en rad brister i pensionssystemet. Det finns all anledning att eftersträva rimliga och rättvisa pensionsregler för de grupper som har tunga och påfrestande arbeten – gruvarbetare, fiskare, skogsarbetare, och byggnadsarbetare m. fl. I första hand torde det vara lämpligt att lösa dessa gruppers speciella problem avtalsvägen. Även inom ramen för systemet med förtidspension bör man kunna ta särskild hänsyn till dessa grupper. Vid en sådan bedömning är det skäligt att man tar hänsyn inte bara till arbetets art utan också till antalet anställningsår.

Som pensionssystemet i dag är utformat är låginkomsttagare med flack inkomstkurva och ett stort antal arbetsår missgynnade i pensionshänseende. Deras pension blir ofta relativt låg trots att de själva eller arbetsgivarna under en lång tidsperiod betalt in avgifter som i de flesta fall är mycket högre än de avgifter som inbetalas för dem med hög inkomst och kort tid i arbetslivet. Vi har från centerns sida länge påtalat det orättvisa i detta förhållande. Bl. a. mot ovan angivna bakgrund anser vi det nödvändigt att för framtiden ökad hänsyn tas till de personer som har ett tungt och ansträngande arbete eller en lång anställningstid vid prövning av rätt till förtidspension.

Beträffande beräkning av pensionsgrundande inkomst för år då den försäkrade avlidit m. m. (punkten 16 i utskottets hemställan)

13. Reservation av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m) vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 45 som börjar med "Bestämmelsen om" och slutar med "berörda del." bort ha följande lydelse:

Bestämmelsen om att pensionsgrundande inkomst inte skall beräknas för det år då den försäkrade avlidit har motiverats av att den försäkrades inkomst under dödsåret saknar betydelse för bedömande av hans efterlevandes rätt till familjepension och storleken av sådan pension utom i de närmast hypotetiska fall, då den avlidne under dödsåret förvärvat en pensionsgrundande inkomst som ligger betydligt över vad som tidigare varit vanligt. Således kan knappast den av motionärerna begärda ändringen av lagstiftningen ha något praktiskt intresse då det gäller efterlevandepensionen. Annorlunda förhåller det sig med ett helt förtida uttag. Givetvis måste motionärerna underförstå att den som gjort helt förtida uttag inte därefter skall kunna tjäna in pensionspoäng, förutsatt att uttaget inte hävts, helt eller delvis. Utskottet menar för sin del att regeringen vid höstsessionen med riksmötet 1975/76 bör framlägga förslag syftande till att pensionspoäng skall kunna tjänas in fram till dess helt förtida uttag görs även under uttagsåret. Samma sak bör gälla det omvända, nämligen då helt förtida uttag hävts, helt eller delvis.

dels att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975:2128 (yrkande 2) hos regeringen begär förslag till höstsessionen av riksmötet 1975/76 om författningsändring av innebörd att pensionsrätt inom ATP skall grundas även på inkomster som förvärvats under år då den försäkrade gjort helt förtida uttag av pension;

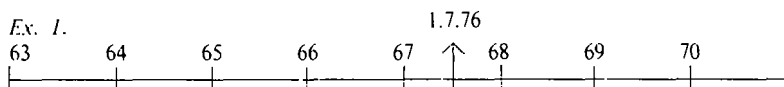
Beträffande lika folkpensionsförmåner oberoende av civilstånd (punkten 18 i utskottets hemställan)

14. Särskilt yttrande av herr Ringaby (m), fröken Pehrsson (c), herrar Fridolfsson (m) och Jonsson i Mora (fp) vilka anför:

Principiella skäl talar för jämställdhet mellan män och kvinnor även inom den allmänna försäkringen. Vid ett flertal tillfällen har krav rests på lika folkpensionsförmåner oberoende av civilstånd. De nuvarande bestämmelserna gör det ekonomiskt ofördelaktigt för pensionärer att vara gifta. I av riksdagen godkända betänkanden 1971 och 1972 har socialförsäkringsutskottet påpekat att principiella skäl med betydande styrka talar mot att pensionsförmånerna differentieras med hänsyn till den försäkrades civilstånd. I betänkandet SfU 1973:8 vidhöll utskottet sin principiella inställning och föreslog en allsidig utredning av frågan i hela dess omfattning samtidigt som man konstaterade att en reform av angivet slag skulle bli synnerligen kostnadskrävande. Genom de förbättrade pensionsförmåner, som gäller fr. o. m. i år, har ett steg tagits i riktning mot att utjämna skillnaderna i fråga om folkpensionsförmåner för gifta och ogifta. Det är emellertid nödvändigt att gå vidare. Ytterligare förbättringar får inte skjutas på en oviss framtid.

Bilaga

Effekten av förtida uttag enligt punkten 3 av övergångsbestämmelserna till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring (SFS 1974:784) och punkten 2 av övergångsbestämmelserna till lag om ändring i samma lag (prop. 1975:97)

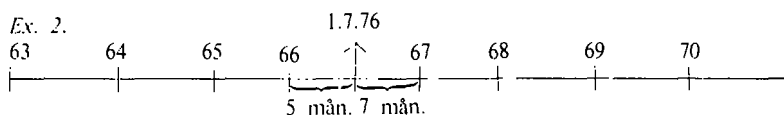
Den försäkrade mer än 67 år vid pensionsålderssänkningen den 1.7.76

Förtida uttag fr. o. m. 63 års ålder

Reduktion före 1.7.76 = $4 \times 12 \times 0,6 = 28,8 \%$

Reduktion efter 1.7.76 = $4 \times 12 \times 0,5 = 24 \%$

Anm. Vederbörande har, eftersom han fyllt 67 år den 1.7.76, ingen möjlighet att återkalla sitt förtida uttag.

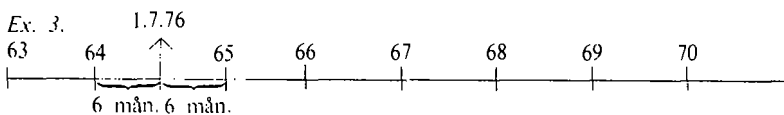
Den försäkrade 66 år och 5 månader vid pensionsålderssänkningen

Förtida uttag fr. o. m. 63 års ålder

Reduktion före 1.7.76 = $4 \times 12 \times 0,6 = 28,8 \%$

Reduktion efter 1.7.76 = $[(3 \times 12) + 5] \times 0,5 = 20,5 \%$

Anm. Vederbörande har då pensionsålderssänkningen träder i kraft inte fyllt 67 år och har alltså möjlighet att återkalla det förtida uttaget. Genom övergångsbestämmelserna kommer han i samma läge som om han i samband med pensionsålderssänkningen gjort en sådan återkallelse.

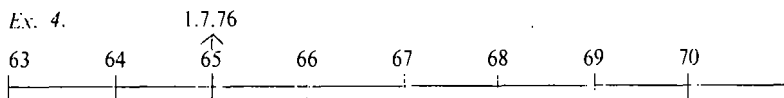
Den försäkrade 64 år och 6 månader vid pensionsålderssänkningen

Förtida uttag fr. o. m. 63 års ålder

Reduktion före 1.7.76 = $4 \times 12 \times 0,6 = 28,8 \%$

Reduktion efter 1.7.76 = $2 \times 12 \times 0,5 = 12 \%$

Jfr. i övrigt ex. 2.

Den försäkrade fyller 65 år den 1.7.76

Förtida uttag fr. o. m. 64 års ålder

Reduktion före 1.7.76 = $3 \times 12 \times 0,6 = 21,6 \%$

Reduktion efter 1.7.76 = $12 \times 0,5 = 6 \%$

Jfr. i övrigt ex. 2.

Register över motionerna

Motion nr	Behandlas på s. i betänkandet	Behandlas i utskottets hemställan under punkt	Omfattas av reser- vation, särskilt yttrande nr
1975:30 (vpk)	41-43	13, 14	9, 10
1975:254 (fp)	43	12	
1975:752 (m)	43, 44	15	
1975:764 (fp)	41, 42	14	10
1975:1197 (s)	45, 46	17	
1975:1206 (fp)	46	18	14
1975:1213 (c)	43, 44	15	
1975:1226 (m)	46, 47	19	
1975:2123 (c)	40, 41	11	
1975:2124 (c)	33, 34	2	
1975:2126 (c)	34, 35	2	2
1975:2127 (fp)	38, 39	8	6
1975:2128 (m)	35, 37, 38, 44, 45	3, 5, 6, 16	3, 5, 13
1975:2129 (vpk)	32, 36, 39, 40-43	1, 4, 9, 10, 14	1, 4, 7, 8, 10

Innehållsförteckning

Propositionen	1
Författningsförslagen	4
Motioner	
Väckta med anledning av propositionen	27
Väckta vid riksmötets början	28
Utskottet	
Inledning	29
Förtidspension	31
Förtida och uppskjutet uttag	33
Delpension	36
Pensionsålder	41
Rätten till pensionstillskott i vissa fall	43
Övriga frågor	44
Hemställan	47
Reservationer och särskilda yttranden	
Förtidspension	49
Regler för omräkning av pension vid förtida uttag	49
Förtida uttag vid lång intjänandetid	50
Avveckling av förtida resp. uppskjutet uttag	51
Kvalifikationsreglerna för delpension	52
Tillkännagivande angående deltidarbeten m. m.	53
Undantag från kravet på deltidarbete för rätt till delpension .	53
Tolkningsföreträde i vissa fall	54
Sänkning av pensionsåldern för gruvarbetare	55
Sänkning av pensionsåldern för vissa yrkesgrupper	56
Sänkning av pensionsåldern för gruvarbetare m. fl. yrkesgrupper	57
Beräkning av pensionsgrundande inkomst för år då den försäkrade	
avlidit m. m.	57
Lika folkpensionsförmåner oberoende av civilstånd	58
Bilaga	59
Register över motionerna	60

